

Boj o reformu Nejvyššího soudu USA a jeho význam pro ústavní právo Spojených států

Josef Blahož

Nejvyšší soud USA — jedna ze tří složek vrcholné státní moci — sehrál již mnohokrát v ústavněprávních dějinách Spojených států rozhodující mocenskou¹ úlohu. Jeho postavení a pravomoc vymezuje v základních rysech federální ústava v článku III, který pojednává o federálním soudnictví. V tomto a ani v jiném z ústavních ustanovení však nejsou zakotveny nejvýznamnější prerogativy amerických soudů — Judicial Review², zahrnující především právo vykládat federální ústavu i ústavy jednotlivých států a právo rozhodovat o ústavnosti zákonů a aktů výkonné moci. V praxi největší význam má ovšem Judicial Review v ruce Nejvyššího soudu USA. Zkoumáme-li totiž soudní rozhodnutí o neústavnosti nějakého zákona, musíme mít vždy na paměti, že platí (pokud ovšem nejde o rozhodnutí Nejvyššího soudu USA, jehož platnost se vztahuje na celé Spojené státy) pouze jen v okruhu působnosti toho soudu, který je vynesl. Pravomoce, údajně obsažené v pojmu Judicial Review (název v tomto významu vykrytalizoval teprve později) si Nejvyšší soud

¹ O působení Nejvyššího soudu v jednotlivých historických etapách viz zejména Fred Rodell, *Nine Men. The Political History of the Supreme Court from 1790 to 1955*, New York 1955; A. F. Westin, *An Autobiography of the Supreme Court*, New York 1963; Rocco J. Tresolini, *American Constitutional Law*, New York 1959; C. H. Pritchett, *The American Constitution*, New York, Toronto, London, 1959; R. Jackson, *The Supreme Court in the American System of Government*, Cambridge, 1955; R. Carr, *Democracy and the Supreme Court*, Norman 1936; E. Corvin, *Court over Constitution, A Study of Judicial Review as an Instrument of Popular Government*, Princeton 1938; Ch. Warren, *The Supreme Court in United States History*, Boston 1960; Dean A., *The Supreme Court and the National Will*, New York, 1948; William Douglas, *We the Judges*, New York 1956; C. B. Swisher, *The Supreme Court in Modern Role*, New York 1965.

² Pojem Judicial Review se obvykle u nás překládá termínem „soudní dohled“, domnívám se však, že tohoto překladu je možné použít jen pomocně, protože celou podstatu Judicial Review nevystihuje. Příliš úzké je i samotné „přezkoumání ústavnosti“, nebo ústavní soudnictví. Podrobně o problematice Judicial Review viz R. Carr, *The Supreme Court and Judicial Review*, New York 1942. K pojmu, zdrojům a historickému vývoji Judicial Review viz též stručný výklad v díle Corteze A. M. Ewinga, *American National Government*, New York 1958, pp. 402–407. Historický vývoj Judicial Review je zde podán velmi výstižně, právní zdůvodnění, operující s duchem ústavy, z něhož podle Ewinga Judicial Review vychází, je však pro svou mlhavost nepřijatelné (p. 402).

USA přisvojil sám již v roce 1803 při rozhodování případu *Marbury v. Madison*.³ Podle pojetí tehdejšího předsedy Nejvyššího soudu USA Johna Marshalla, které bylo vyjádřeno v uvedeném rozhodnutí a zůstává v platnosti do dnešní doby, znamená Judicial Review v podstatě přezkoumání ústavnosti soudního rozhodnutí nebo zákona na základě volného hledání smyslu ústavy. Přisvojením si této pravomoci se Nejvyšší soud USA stal skutečně nejmocnějším soudním orgánem na světě. Někteří američtí ústavněprávní znalci ovšem zastávají názor, že i v samé ústavě lze nalézt základ pro tuto pravomoc.⁴ Pro naše právní myšlení zdá se to však být konstrukce násilná a domnívám se, že i nepřesvědčivá. Autorství Judicial Review nezáleží ovšem výlučně Marschallovu Nejvyššímu soudu, v hrubých rysech byl již anticipován v ústavněprávních traktátech „otců ústavy“, zejména Alexandra Hamiltona a Johna Jaye.

Právní věda USA klasifikuje Judicial Review do tří sfér. Je to především Národní soudní dohled (National Judicial Review), který znamená právo všech amerických soudů přezkoumávat ústavnost zákonů Kongresu, dále federální soudní dohled (Federal Judicial Review), záležející v právu všech soudů rozhodovat, zda jsou zákony států v souladu s federální ústavou a federálním zákonodárstvím. Třetím odvětvím je pak státní soudní dohled (State Judicial Review), tj. právo státních soudů přezkoumávat, zda jsou zákony jednotlivých států Unie v souladu se státními ústavami.⁵ Především Judicial Review tak vytváří z Nejvyššího soudu jakýsi třetí negativní zákonodárný sbor významně se podílející na tvorbě práva. Toto systematické rozčlenění Judicial Review je vhodné především proto, že poskytuje vždy nejlepší možnost ukázat, kde v určité historické etapě je těžiště ústavního dohledu v USA. Jakou úlohu přisuzují američtí právníci soudnímu výkladu ústavy, vyplývá ze slov prof. Rostowa:

„Soudci samozřejmě nemají úplnou svobodu tvořit ústavu, když říkají co ústava je, a to vzdor jejím širokým formulacím. Ale to však nijak nesnižuje tu část jejich soudní funkce – jejich práci jako tvůrců práva

³ 1 Cranch 137 (1803).

⁴ Fergusson and McHenry, *The American Federal Government*, New York 1947, p. 63: „Constitutional Basis for Judicial Review. – One of the pertinent provisions is found in Article VI which reads, in part, “This Constitution and the Laws of the United States which shall be made in Pursuance thereof; and all Treaties made, or which shall be made, under the authority of the United states, shall be the supreme Law of the Land...” Another relevant provision is Article III, Section 2, which says, “The Judicial Power shall extend to all Cases, in Law and Equity, arising under this Constitution, the Laws of the United States, and Treaties made, or which shall be made under their Authority...”.

⁵ Blíže o jednotlivých sférách této nejvýznamnější soudní pravomoci viz Edward S. Corwin, *Judicial Review*, *Encyklopedia of the Social Sciences*, Vol. 8, p. 457 (1932) a rovněž F. A. Ogg and P. O. Ray, *Essentials of American Government*, New York 1952, p. 351 a násl.

při používání textu a historie ústavy v nových situacích, často zcela neznámých 18. století.“⁶

Podle americké právní teorie tvoří soudní výklad a soudní rozhodnutí z federální ústavy živý dokument, který má pro státní život daleko větší význam než její skutečný — a jak se s oblibou říká — „mrtvý text“. Není třeba zdůrazňovat, že snahou této koncepce je umožnit co nejpružnější výklad ústavních článků.

Soudy zaujímají stanovisko, že ústavní ustanovení je nutné pojímat pouze jako základní obecné principy, nikoli jako konkrétní závazná pravidla.⁷ Toto pojetí vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí *Gompers v. United States*⁸ již v roce 1914. O tři roky později pak Nejvyšší soud výslovně prohlásil v rozhodnutí *Southern Pac. Co. v. Jensen*, že soudce musí tvořit právo i při výkladu ústavy.⁹ Hodnotíme-li však z hlediska této pravomoci zejména úlohu Nejvyššího soudu, není možné si klást otázku tak, jak to činí profesor Rostow¹⁰ — zda soudní výklad znamená sám o sobě oligarchické zkreslování ústavy či ne. Je třeba zdůraznit, že pouze dává k tomu možnost. Konkrétní odpověď však vždy záleží na celkové politické situaci a profilu soudců, kteří v dané době určitý případ posuzují. Správně viděl věc již třetí president Spojených států Thomas Jefferson, jenž nazval ústavu voskovou loutkou v rukách soudců, kteří mohou vykládat význam jejích ustanovení podle vlastního uvážení.¹¹ Velmi výstižná jsou i slova J. Bryce, který podle věcného významu římského „viva vox iuris civilis“ nazývá Nejvyšší soud živým hlasem ústavy.¹² Tato myšlenka o „živém hlasu“ byla v průběhu dvacátého století využita a zneužita v takovém rozsahu, o jakém se jejímu autorovi ani nesnilo,¹³ a to zejména v éře, která je předmětem naší pozornosti.

⁶ E. V. Rostow, *The Sovereign Prerogative; The Supreme Court and the Quest for Law*, New Haven and London, 1962, p. 131.

⁷ W. Douglas, *We the Judges*, New York, 1956, p. 429.

⁸ *Gompers v. United States* 233 U. S. 604, 610 (1914) “the provisions of the Constitution are not mathematical formulas having their essence in their form... Their significance is vital, not formal; it is to be gathered not simply by taking the words and a dictionary, but by considering their origin and the line of their growth.”

⁹ *Southern Pac. Co. v. Jensen*, 244 U. S. 205, 221 (1917).

¹⁰ E. V. Rostow, *The Sovereign prerogative: The Supreme Court and the Quest for Law*, New Haven and London, 1962, p. 117.

¹¹ F. Rodell, *Nine Men. The Political History of Supreme Court from 1790 to 1955*, New York 1955, p: 5.

¹² “The Supreme Court is the living voice of the Constitution — that is of the will of the people expressed in the fundamental law they have enacted.” J. Bryce, *The American Commonwealth*, New York 1913, p. 273.

¹³ Pokud jde o výklad ústavy, existuje v USA kromě nastiněné problematiky ještě další otázka diskutovaná v právních kruzích již od 19. století, a to zda i Kon-

Během historického vývoje se v USA ustálil souhrn pravidel, na jejichž základě rozhoduje Nejvyšší soud o ústavnosti zákonů; z hlediska potřeby dalšího výkladu se zmíníme o pěti z nich.

1. Nejvyšší soud může rozhodovat o ústavnosti jedině tehdy, jestliže je mu v souladu s procesním právem předložen konkrétní případ, v němž jde o konflikt práv a zájmů soupeřících stran.

2. Při výkladu ústavy a rozhodování o ústavnosti zákonů nesmí být předmětem rozhodování politické otázky. Ovšem, jak je tento postulát uplatňován v praxi, vyplývá již z toho, že jediným rozhodčím o tom, co je politickou otázkou, je opět sám Nejvyšší soud. Za výlučně politické otázky se pokládají např. důvod, proč byl vydán určitý zákon nebo přijat ústavní dodatek, důvod, proč bylo určitým způsobem postupováno v zahraniční politice apod.¹⁴ Je však třeba vidět, že zrovna tak, jako je politickým aktem přijetí určitého zákona, je politickým aktem i jeho prohlášení za neústavní. Zjevnou nesprávnost teze, stavějící do protikladu otázky ústavní a politické dobře chápou ve svých pracích někteří současní američtí právní znalci. Například E. V. Rostow správně vidí, že při přezkoumávání ústavnosti zákonů nemůže jít o čistě právní problémy, ale o otázky, kde je politický aspekt vždy zastoupen.¹⁵

Známý znalec ústavního práva USA Leo Pfeffer uvádí, že při rozhodování o ústavnosti působí Nejvyšší soud nikoli jako soudní, ale jako politický orgán vlády a že tato rozhodnutí se čtou spíše jako politické eseje než jako právní dokumenty.^{15a}

Seznámíme-li se pak blíže s případy, kde zejména Nejvyšší soud USA

gres může podle svého uvážení vykládat ústavu či ne. Celý problém zvláště v nedávné době znovu rozvířily konzervativní reakční republikánské kruhy, které v souladu se starou Calhounovou teorií se znovu dovolávají toho, že federální ústava je smlouvou suverénních států a žádají, aby vztahy mezi federací a státy byly řešeny pouze na základě striktně pojímaných ustanovení ústavy a nikoli podle doktrín Nejvyššího soudu, vykládajícího extenzivně ustanovení a pravomoci federální vlády. Tyto požadavky byly vysloveny i na konferenci předsedů nejvyšších soudů jednotlivých států, konané v roce 1961. Naproti tomu progresivnější orientované směry zastávají názor, tradovaný ve 20. století zejména Rooseveltovou vládou, že Ústava Spojených států je právním aktem amerického lidu, nikoli právním aktem jednotlivých států zastoupených v Kongresu. Tato teorie slouží k zintenzívnění federalizace a z ní se též vyvozuje, že Kongres, vzhledem k tomu, že není tvůrcem ústavy, není jí také oprávněn podle svého uvážení vykládat.

K uvedené problematice srov. E. V. Rostow, *The Sovereign Prerogative: The Supreme Court and the Quest for Law*, New Haven and London, 1962, Yale University Press, pp. XXI, 91, 92, 95, 96, 118–122.

¹⁴ Edward S. Corwin (editor), *The Constitution of the United States of America*, Government Printing Office, Washington 1953, p. 547.

¹⁵ E. V. Rostow, *The Sovereign Prerogative: The Supreme Court and the Quest for Law*, New Haven and London, Yale University Press 1962, p. 93.

^{15a} Leo Pfeffer, *This Honorable Court, A History of the United States, Supreme Court*, Boston 1965, pp. 7, 9.

použil své pravomoci rozhodovat o neústavnosti, vyvstane nám tato skutečnost zcela plasticky.

3. Dalším významným principem, platným zejména v průběhu devatenáctého a v první čtvrtině dvacátého století, bylo pravidlo, že Nejvyšší soud USA je při výkladu ústavy a rozhodování o ústavnosti vázán a omezen soudními precedenty. V podstatě od zásadního zvratu v Nejvyšším soudu, k němuž došlo v roce 1937, je toto pravidlo zavrhováno a popíráno, což bylo vyjádřeno i v rozhodnutí Nejvyššího soudu *Smith v. Allwright*.¹⁶

4. Mezi zmíněný souhrn pravidel patří rovněž presumpce ústavnosti, což znamená, že soud musí vždy předpokládat ústavnost zákona, pokud nedospěje svým rozhodnutím k názoru, že zákon zjevně a beze všech pochybností porušuje ústavu.

5. Podle posledního z uváděných pravidel pak mohou fyzické nebo právnické osoby navrhnout řízení o ústavnosti zákona pouze tehdy, jestliže jejich zákonná práva byla tímto zákonem dotčena. Toto stanovisko, již dříve jako teoretický postulát traktované, bylo formulováno Nejvyšším soudem v rozhodnutích *Alabama Power Co. v. Ickes*¹⁷ a *Tennessee Electric Power Co. v. Tennessee Valley Authority*.¹⁸

Naposled uvedené pravidlo úzce souvisí s principem zmíněným již ad 1. Je však nutné uvést, že v současné době stále sílí tendence, aby soudy posuzovaly ústavnost zákonů i mimo rozhodování konkrétních případů.¹⁹ Při bližším prozkoumání rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu je třeba vidět, že jeho úkolem zdaleka není napravovat právní i skutková pochybení nižších soudních instancí, ale především usměrňovat výklad a aplikaci federálních zákonů a ústavy. Nelze však hovořit o tom, že by souhrn rozhodnutí Nejvyššího soudu USA vytvářel nějaký logicky skloubený a stále se doplňující komplex pravidel, zajišťujících jednotnost výkladu právních norem. Naopak, jednotlivá rozhodnutí Nejvyššího soudu si v mnoha případech značně odporují, což je způsobeno jednak tím, že během vývoje převládaly v Nejvyšším soudu v jednotlivých etapách různé politické směry, jednak i tím, že soudci, vycházející při své činnosti z pragmatických principů účelnosti, vyloží často v přibližně stejné době ve dvou nebo několika skutkově téměř stejných případech téměř protikladně nějaký problém ústavy nebo federálního zákonodárství. Tzv. „změna stanoviska“ soudců Nejvyššího soudu, za níž však téměř vždy stojí

¹⁶ "...Supreme Court cases were being brought into the same class as a restricted railroad ticket, good for this day and train only." *Smith v. Allwright*, 321 U. S. 649, 669 (1944), Justice Roberts dissenting opinion.

¹⁷ *Alabama Power Co. v. Ickes* 302 U. S. 464 (1938).

¹⁸ *Tennessee Electric Power Co. v. Tennessee Valley Authority* 306 U. S. 118 (1934).

¹⁹ William Douglas, *We the Judges*, New York 1956, p. 52.

nějaký hospodářský nebo politický nátlak, je v USA zcela obvyklým jevem. Tuto skutečnost však američtí právníci zjevně doznávají. Například E. V. Rostow přímo uvádí, že soudní výklad federální ústavy musí být podle potřeby v různých obdobích odlišný.^{19a}

K dosud nejvážnějšímu ústavnímu konfliktu mezi dvěma nejvyššími orgány státní moci — prezidentem na straně jedné a Nejvyšším soudem USA na straně druhé — došlo ve Spojených státech v období New Dealu.²⁰

^{19a} E. V. Rostow, *The Sovereign Prerogative: The Supreme Court and the Quest for Law*, New Haven and London 1964, Yale University Press p. 151.

²⁰ New Deal — Rooseveltův politický, hospodářský a sociální program byl rozsáhlým komplexem direktivních zásahů (značně variabilní intenzity) do téměř všech odvětví národního hospodářství. Jeho symbolem se staly tři velké R (Relief, Recovery, Reform — pomoc, obnova, reforma), které skutečně zdařile vystihovaly jeho podstatu. Mnohé zákony New Dealu byly jaksi krátkodeché a krátkodobé, měly pouze prozatímní výpomocný charakter, jiné pak byly již pokusem o hlubší reformu. Některá z opatření si často navzájem odporovala, a to nejen pro nedostatečnou koordinovanost, ale i pro zcela protikladné názory jednotlivých skupin Rooseveltových stoupenců, z jejichž podnětu vzešly a kteří je také v praxi prováděli. Není možné proto říci jednoznačně, že by New Deal byl založen na určitých vzájemně si blízkých národohospodářských teoriích, ale lze mluvit pouze o tom, které teorie a koncepce v něm převládaly. Například zatímco převážná část opatření měla inflační ráz, projevovaly se v některých i deflační tendence. Teoretik New Dealu a blízký Rooseveltův spolupracovník R. Moley o tom napsal, že New Deal připomínal orchestr, v němž různé skupiny hudebníků hrály zároveň něco zcela jiného (R. Moley, *After Seven Years*, New York 1939, p. 370). Nejvýrazněji se v projektech New Dealu projevoval keynesismus, který měl tehdy velkou popularitu i v odborovém hnutí, zčásti italský korporativismus a konečně byly v nepatrné míře využity i některé formy řízení socialistického plánovaného hospodářství. Řízení a plánovitost rozvoje ekonomiky zůstaly však za New Dealu, stejně jako později a i v současnosti, omezeny danou společenskou základnou, na níž tvůrci New Dealu nic podstatného nezměnili a ani změnit nezamýšleli. Sám Roosevelt napsal, že protikrizový program je „nástrojem pro záchranu a upevnění společenského řádu, nikoli nástrojem k provedení revoluce v hospodářském systému“ (F. D. Roosevelt, *On Our Way*, London 1934, p. 107). V knize nazvané *Pohled kupředu* (F. D. Roosevelt, *Looking Forward*, New York, London 1933), která měla veřejnost obšírněji seznámit s projekty Nového údělu a jež byla vydána ještě před nástupem demokratů k moci, charakterizoval Roosevelt svůj postoj slovy „trochu doleva od středu (little left of center)“ a svůj program jako střední cestu. Členka Rooseveltova kabinetu F. Perkinsová vede ve svých memoárech ostré dělítko mezi Rooseveltem a některými jeho levicovými stoupenci — tzv. radikály (jejich hlavním představitelem byl H. A. Wallace), kteří chtěli v reformách kapitalistického státu a jeho ekonomiky zajít mnohem dále než on. „Jsem si jista,“ píše F. Perkinsová, „že nikdy neuvažoval o velkých změnách v ekonomické nebo politické struktuře našeho života.“ (Francis Perkins, *The Roosevelt I knew*, New York 1946, p. 330). Právněhistorické a částečně i politické a hospodářské problematice New Dealu byla již věnována pozornost na jiném místě (viz Právněhistorické studie 9, Praha 1963, str. 51 a Právněhistorické studie 12, Praha 1966, str. 243 a 246).

Střetly se zde dvě vládní skupiny — progresivní reformisticky orientovaná skupina Rooseveltova, snažící se v maximální míře uplatňovat Keynesovy zásady řízeného hospodářství a státní kapitalismus²¹ s krajně konzervativní a reakční skupinou, reprezentovanou v té době z hlediska zastoupení ve federálních orgánech většinou soudců a řadou kongresmanů a senátorů, jejichž čelnými představiteli byli Borah, Fish, Nye, Glass, Vandenberg, McCarran, Wheeler a další. Snahou této skupiny bylo konzervovat kapitalistický stát po stránce ekonomické, politické i právní v těch formách, v nichž se vyvíjel v osmdesátých a devadesátých letech devatenáctého století a v prvních dvou desetiletích století dvacátého. Z mocenského hlediska byla ovšem pozice konzervativních sil v Nejvyšším soudu USA daleko nejvýznamnější.

Rooseveltův protikrizový program, který v době nejhlubší krize přijaly vládnoucí kruhy jako jediné východisko, se již v roce 1934 počal chvět v samých základech. Základní příčinou bylo hospodářské ozdravení, k němuž docházelo jednak přirozeným vývojem ekonomiky, jednak působením opatření New Dealu. Soukromé podnikání se vracelo do normálních kolejí. Vládní regulaci národního hospodářství začali představitelé monopolů za této situace považovat stále více za neúnosné omezování. Zprvu se jejich odklon projevil v nedodržování a obcházení zákona o průmyslové obnově²², který byl základem celého New Dealu.

²¹ K zevrubné informaci o politických, ekonomických a právních aspektech opatření Rooseveltovy předválečné éry viz zejména F. D. Roosevelt, *On Our Way*, London 1934; A. M. Schlesinger, *The Age of Roosevelt*, Boston 1957—1960; W. E. Leuchtenburg, *Franklin D. Roosevelt and the New Deal 1932—1940*, New York 1963; D. Fusfeld, *The Economic Thought of Franklin D. Roosevelt and the Origins of the New Deal*, New York 1956; Mario Einaudi, *The Roosevelt Revolution*, New York 1959; J. Schumpeter, *Business Cycles*, New York 1939; R. Gilbert et al., *An Economic Program for American Democracy*, New York 1938; B. Rauch, *The History of the New Deal 1933—1938*, New York 1944; E. Rozwenc, *The New Deal: Revolution or Evolution*, New York 1944; Schmeckebier, *The New Federal Organisation*, Washington 1934; B. Stolberg, *The Economic Consequences of the New Deal*, London 1935; Chase Stuart, *Government in Business*, New York 1935.

²² The National Industrial Recovery Act (NIRA), U. S. Statutes at Large Vol. XLVIII, p. 195. Na základě NIRA byla vytvořena jako řídicí a centrální orgán Správa průmyslové obnovy (National Industrial Recovery Administration) s podřízenými správami ve státech a obcích. Nejdůležitějšími opatřeními zákona bylo stanovení výrobních kvót, které mělo omezit konkurenční boj, uznání práva zaměstnanců se odborově organizovat podle vlastní vůle a uzavírat kolektivní smlouvy, úprava mzdového minima a maximální pracovní doby (čl. 7a, odst. 3), čímž mělo být zlepšeno sociální postavení dělnictva. Zároveň zákon o průmyslové obnově suspendoval po dobu své platnosti zákon Shermanův a Claytonův, zakazující jakékoli formy monopolu (čl. 5 NIRA). Tím bylo dáno volné pole další monopolizaci amerického průmyslu a obchodu, a to pod dohledem federální vlády. Vláda se snažila zavést částečnou regulaci v kapitalistickém průmyslu a obchodu. Podle ustanovení článků 3—7 NIRA měla průmyslová a obchodní odvětví povinnost vyhotovit zvláštní soupis výrobních podmínek — kódy čestné konkurence (Code of

Zaměstnavatelé začínají z obav před narůstajícím dělnickým hnutím hromadně vytvářet vlastní odborové organizace tovární (Company Union), v nichž pod nátlakem organizují zaměstnance bez zřetele na pracovní obor. S těmito vlastními odborovými organizacemi jsou pak jedině ochotni vyjednávat o pracovních otázkách a uzavírat kolektivní smlouvy.

Během dalších měsíců se akce kapitálu zintenzivňují — přestávají být dodržovány předpisy o pracovní době a o mzdovém minimu. Tím ovšem byla zákonem zaručená práva pracujících značně narušena a dělnická třída se začala proti tomuto nezákonnému postupu bránit mohutným rozmachem stávkového hnutí.

Hospodářské ozdravení se zřetelně projevilo i v rozvrstvení politických sil. Velký kapitál přešel nyní do protiútku. Současně ovšem vzrůstal i odpor levicových a demokraticky orientovaných sil proti některým negativním rysům akce průmyslové obnovy, vedené diktátorským generálem Johnsonem, a New Deal se tak octl ve dvojím ohni,²³ což útok reakce ještě více umožňovalo.

Na počátku roku 1935 pokračoval vzestup národního hospodářství USA. Tím silněji se ovšem vzmáhal odpor proti regulačním opatřením Rooseveltovy vlády ze strany monopolů a všech reakčních sil, které nyní našly významného a mocného spojence v Nejvyšším soudu Spojených států. Již od konce roku 1934 byly federální soudy a zejména pak Nejvyšší soud USA zavalovány žádostmi a návrhy, aby byla základní opatření Nového údělu prohlášena za neústavní. Protože justiční aparát byl v převažující většině — a zvláště pokud šlo o Nejvyšší soud — obsazen soudci ustanovenými do úřadů v době politického panství republikánů, byl již touto skutečností předem určen jeho záporný postoj k Novému údělu a především k zákonu o průmyslové obnově. Jeden z významných teore-

Fair Competition), které však musily být potvrzeny prezidentem. Pro vypracování a kontrolu plnění kódů byl zřízen rozsáhlý federální úřednický aparát v čele s administrátorem, později Výborem pro průmyslovou obnovu (National Industrial Recovery Board). K problematice NIRA viz zejména Lyon, Homan, Terborg, Lopvin, Dearing, Marshal, *The National Recovery Administration*, Washington 1935; B. Kirsh, H. Shapiro, *The National Industrial Recovery Act*, New York 1933.

²³ K této problematice viz zejména projevy presidenta Roosevelta z března a září 1934, v nichž podrobil kritice činnost Správy pro průmyslovou obnovu preferující monopoly (*The Public Papers and Addresses of Franklin Delano Roosevelt*, 1934, Volume III, p. 123, 400, 405) a nařízení, jimiž president provedl změny v organizaci a činnosti tohoto orgánu (Executive Orders No. 6.569; 6.632; 6.770; 6.859). Bezprostředním podnětem pro reformu Správy průmyslové obnovy byly výsledky šetření zvláštního výboru (The National Recovery Review Board), jemuž stál v čele pokrokový právník Clarence Darrow. (K tomu viz *Report to the President by Chairman Clarence Darrow National Recovery Review Board*, May 4, 1934; a dále *Special and Supplementary Report to the President by C. Darrow Chairman and William O. Thompson, Member of the National Recovery Review Board*, May 20, 1934.)

tiků New Dealu Stuart Chase tehdy napsal, že „celá soudní soustava ovládaná Nejvyšším soudem řešila spory vznikající na základě ustanovení NIRA zásadně v neprospěch federální vlády nebo alespoň jejich řešení co nejvíc oddalovala a protahovala.“²⁴

Po celou hlavní éru Nového údělu — tj. v letech 1933–1937 — působil devítičlenný Nejvyšší soud USA v tomto složení: J. McReynolds, P. Butler, G. Sutherland, W. Van Devanter, L. Brandeis, H. Stone, B. Cardozo, O. Roberts a Ch. Hughes jako předseda.²⁵ Od počátku bylo zřejmé, že se jeho členové rozdělí, pokud jde o poměr k opatřením nové vlády, do třech skupin. Skupinu konzervativců — krajních odpůrců New Dealu — tvořili soudci Reynolds, Van Devanter, Sutherland a Butler. Butler a Sutherland byli jmenováni do Nejvyššího soudu republikánským prezidentem Hardingem v roce 1922, Van Devanter pak prezidentem Taftem (rovněž republikán) v roce 1910. Zmínění tři soudci byli od počátku své justiční dráhy stoupenci politiky laissez faire, pokud jde o ekonomickou a právní koncepci vztahů státu k národnímu hospodářství. Jejich hlavním politickým heslem byla ochrana tradičního pionýrského „drsného individualismu“ (rugged individualism). Pokud jde o výklad ústavy, byli přívrženci striktního pojetí ústavou vymezených pravomocí federálních orgánů a v problematických případech se vždy stavěli za obranu práv jednotlivých států. Do uvedené skupiny konzervativců náležel též jako jeden z největších Rooseveltových odpůrců James Reynolds. Zaslouhuje zvláštní zmínky z toho důvodu, že jeho politický profil se utvářel poněkud odlišněji než u ostatních tří. Do Nejvyššího soudu byl jmenován v roce 1914 prezidentem Wilsonem. V té době byl známý jako pokrokový liberál, ostře zaměřený proti trustům. Později však své stanovisko zcela změnil a v období Nového údělu byl považován za oporu konzervativní skupiny.

Kolísající střed, který se v jednotlivých sporech o ústavnost zákonů New Dealu přikláněl zpočátku buď na stranu konzervativců, nebo liberálů (od roku 1935 však stále více ke konzervativcům) představovali předseda Nejvyššího soudu Hughes a soudce Roberts.

²⁴ Stuart Chase, *Government in Business*, New York 1935, p. 224.

²⁵ K charakteristice profilu a právních koncepcí jednotlivých soudců viz souborná díla C. Ewing, *The Judges of the Supreme Court, 1789–1937*, Minneapolis 1938; F. Rodell, *Nine Men. The Political History of the Supreme Court from 1790 to 1955*, New York 1955. Obšírné charakteristiky a detailní rozbor stanoviska jednotlivých soudců Nejvyššího soudu na počátku Rooseveltovy éry podávají práce E. S. Corwina, *The Twilight of the Supreme Court*, New York 1934 a D. Alfange, *The Supreme Court and the National Will*, New York 1937. Nejnovějším dílem obsahujícím podrobný rozbor právních názorů a činnosti soudců Hughesova Nejvyššího soudu je práce Leo Pfeffera, *This Honorable Court*, Boston 1965, pp. 248–344.

Charles E. Hughes²⁶ náleží mezi významné postavy amerického právníctví. Stranickou příslušností byl republikán. Dříve než byl v roce 1930 jmenován prezidentem Hooverem předsedou Nejvyššího soudu, zastával řadu významných politických funkcí (1906 a 1908 zvolen guvernérem státu New York, 1910 se uchází neúspěšně o nominaci za republikánského kandidáta na presidentský úřad, v roce 1921 se stává státním sekretářem Hardingova kabinetu, kde působí i za Coolidgeova presidentství až do r. 1925). Ústavněprávními koncepcemi a volnou interpretací základního zákona země náležel spíše k liberální skupině. Do protirooseveltovské koalice jej zavedla zejména v letech 1935–36 jednak snaha o konzervování stávajícího uspořádání vztahů nejvyšších orgánů státní moci, jednak, a to především, úzké osobní spojení s čelnými představiteli republikánské opozice, které ovšem později přerušil. Druhý z reprezentantů kolísajícího středu, Owen J. Roberts²⁷, stranickou příslušností rovněž republikán, nevynikal zvláštními kvalitami. Do Nejvyššího soudu byl jmenován v roce 1930 prezidentem Hooverem. Zvláště u soudce Robertse stojí za zmínku poměrně časté radikální změny v právních i politických názorech (jak o tom ještě níže budeme hovořit), jejichž podstata však dosud není spolehlivě objasněna.

Liberální prorooseveltovsky orientovanou skupinu pak tvořili soudci Brandeis, Cardozo a Stone. Mezi nimi zvlášť vyniká osobnost významného demokrata Louise D. Brandeise.²⁸ (Jen na okraj poznamenáváme, že Brandeisovi rodiče byli Češi, kteří se přistěhovali do USA krátce po nezdařené revoluci roku 1848. Jeho otec se revoluce činně zúčastnil a musel uprchnout před důsledky rakouské perzekuce.) V období New Dealu byl Brandeis nejstarším soudcem Nejvyššího soudu (při Rooseveltově nástupu do presidentského úřadu mu bylo 77 let). Do nejvyšší soudcovské funkce byl nominován prezidentem Wilsonem v roce 1916. Až do uvedené doby nezastával nikdy žádný veřejný úřad, ani nepracoval v soudnictví. Provozoval jako dobře situovaný advokát rozmanitou a výnosnou právní praxi v Bostonu, při níž však často zastupoval zcela bezplatně dělníky a odborové organizace ve sporrech se zaměstnavateli. Proto vyvolalo jeho jmenování do Nejvyššího

²⁶ K osobě a právním názorům Charlese E. Hughese viz zejména D. Perkins, *Charles Evans Hughes and American Democratic Statedmanship*, Boston 1956; M. Pusey, *Charles Evans Hughes* (2 vols.), New York 1951; S. Hendel, *Charles Evans Hughes and the Supreme Court*, New York 1951. Významným dílem Ch. Hughese je *The Supreme Court of the United States. Its Foundations, Methods and Achievements*, New York 1928.

²⁷ K osobě a dílu soudce Robertse viz L. Frank, *Mr. Justice Roberts*, New York, 1947.

²⁸ Podrobnou studii o životě a díle soudce Brandeise je dílo A. Masona, *L. Brandeis, A Free Man's Life*, New York, 1946.

soudu USA bouří protestů z řad tehdejší justice a velkého businessu. Dokonce i nejvyšší organizace amerických justičních právníků American Bar Association protestovala. Pokud jde o politické zaměření a výklad ústavy, vycházel z koncepce státem řízeného hospodářství a důsledně prosazoval ochranu demokratických práv a svobod občanů. Proto mu konzervativní tisk mnohokrát spílal pro přílišný radikalismus a nazýval ho socialistou. Odborná literatura věnovaná rozboru činnosti L. Brandeise v Nejvyšším soudu srovnává často jeho ústavněprávní koncepci s názory a koncepcemi soudce O. W. Holmes²⁹, který byl zakladatelem amerického právního pragmatismu. Je nesporné, že L. Brandeis byl rovněž představitelem pragmatismu v americkém právnictví a že jeho právní názory se v podstatě shodovaly s Holmesem. Zatímco však Holmesův kladný postoj k reformám kapitalistického státu a kapitalistické ekonomiky vycházel pouze z nutnosti a osobně tyto reformy považoval za nezbytné zlo, kterého je třeba k záchraně stávajícího řádu,³⁰ projevoval se L. Brandeis v politických konfliktech po celou dobu své funkce jako přesvědčený a poctivý demokrat. Zejména se pak jeho demokratický profil vyhranil při prosazování Rooseveltových reforem v Nejvyšším soudu proti reakčním odpůrcům.³¹

Benjamin M. Cardozo byl jmenován soudcem Nejvyššího soudu prezidentem Hooverem v roce 1932. Nahradil v úřadě O. W. Holmes, který odešel pro nemoc a vysoké stáří do výslužby. Pokud jde o právní kvalifikaci, byl skutečně důstojným Holmesovým nástupcem. Soudci Cardozovi náleží v americké právní a právně filosofické literatuře jedno z nejčelnějších míst.³² Od počátku své právní kariéry působil především v oblasti obchodního práva. Politicky náležel Cardozo vždy k demokratické straně a od Rooseveltova nástupu do presidentského úřadu byl přesvědčeným zastáncem jeho programu. V ústavněprávních otázkách Cardozo

²⁹ Oliver W. Holmes působil jako soudce Nejvyššího soudu v letech 1902–1932. Pragmatické pojetí práva vyložil zejména ve svých pracích *Common Law*, Boston 1882 a *Collected Legal Papers*, New York 1921.

³⁰ Z dopisů vyměňovaných mezi O. W. Holmesem a Frederickem Pollockem vyplývá velmi jasně tento Holmesův vztah k reformám kapitalistického státu. Srov. *Holmes—Pollock, Letters*, ed. Mark De Wolf Howe, Cambridge, Mass., 1941, Vol. 1, p. 139.

³¹ Politický postoj a právní názory soudce Brandeise jsou výstižně zpracovány v knize P. A. Freund, *On Understanding the Supreme Court*, Boston 1950, Chapter II — Portrait of a Liberal Judge: Mr. Justice Brandeis, pp. 45–75; v díle Leo Pfeffera, *This Honorable Court*, Boston 1965, pp. 254–324 a zejména pak ve sborníku A. M. Bickela, *The Unpublished Opinions of Mr. Justice Brandeis: The Supreme Court at Work*, Cambridge 1957.

³² Mezi jeho nejvýznamnější literární práce, které vynikají jak úrovní odbornou, tak i stylistickou, náleží *The Nature of the Judicial Process*, New Haven 1918; *The Growth of the Law*, New Haven 1924 a *Law and Literature and other Essays*, New York 1931.

dále rozvíjel Holmesovy pragmatické právní koncepce a zdůrazňoval nutnost co nejširšího výkladu ústavních článků, pojednávajících o pravomocích federace, zejména v oblasti hospodářské.³³

Posledním z členů Rooseveltovi nakloněné menšiny v Nejvyšším soudu byl Harlan F. Stone. Na rozdíl od Brandeise a Cardoza nelze Stona považovat za vyhraněného liberála. Jeho politický vývoj předtím i potom co byl jmenován v roce 1923 prezidentem Coolidgem členem Nejvyššího soudu, byl velmi kolísavý a přizpůsobivý vládnoucímu politickému trendu. Ačkoli původně stranickou příslušností republikán, zaujal brzy kladné stanovisko k Rooseveltovým reformním opatřením. Při výkladu ústavy zaujímal liberální stanovisko a velmi účinně podporoval Rooseveltova legislativní opatření ve sporech o jejich ústavnost před Nejvyšším soudem.³⁴

Již během roku 1934³⁵ prohlásila většina Nejvyššího soudu za neústavní některé články zákonů New Dealu. Hlavní útok proti Rooseveltovu programu přichází ale až na jaře 1935³⁶ a pokračuje v roce 1936, kdy rozhodnutími Nejvyššího soudu USA padají mimo jiné³⁷ i samé základy Nového údělu – zákon o průmyslové obnově (National Industrial Recovery Act – NIRA) a zákon o ozdravení zemědělství (Agricultural Adjustment Act). K prohlášení NIRA za neústavní došlo při sporu vlády

³³ Podrobnou monografii o životě a díle a právních koncepcích soudce Cardoza je práce G. Hellmana, *Benjamin M. Cardozo – American Judge*, New York 1940. Výstižné jsou též právní názory a činnost soudce Cardoza zachyceny v práci Leo Pfeffera, *This Honorable Court*, Boston 1965, pp. 288–330.

³⁴ O osobnosti a právních názorech soudce Stona viz A. Mason, *Harlan Fiske Stone: Pillar of the Law*, New York 1956.

³⁵ Appropriations Act (48 Stat. 307, sec. 13). Ustanovení prohlášeno za neústavní 5. února 1934 rozhodnutím *Booth v. United States* (291 U. S. 339); Economy Act (48 Stat. 11 sec. 17). Ustanovení prohlášeno za neústavní 4. června 1934 rozhodnutím *Lynch v. United States* (292 U. S. 571).

³⁶ National Industrial Recovery Act, Clause of the oil regulation (48 Stat. 195, ch. 90, sec. 9c). Ustanovení prohlášeno za neústavní 7. 1. 1935 rozhodnutím *Panama Refining Co. et al. v. Ryan et al* (293 U. S. 388); Joint resolution (48 Stat. 113, sec. 1). Ustanovení prohlášeno za neústavní 18. února 1935 rozhodnutím *Perry v. United States* (294 U. S. 330); Railroad Retirement Act (48 Stat. 1283). Zákon prohlášen za neústavní 6. května 1935 rozhodnutím *Railroad Retirement Board v. Alton R. R. et al.* (295 U. S. 330); Frazier Lemke Act (48 Stat. 1289). Zákon prohlášen za neústavní 27. května 1935 rozhodnutím *Louisville Joint Stock Land Bank v. Radford* (295 U. S. 555); Federal Home Loan Act (48 Stat. 134, sec. 5(i)). Ustanovení prohlášeno za neústavní 9. prosince 1935 rozhodnutím *Hopkins Federal Savings and Loan Association v. Cleary* (296 U. S. 315).

³⁷ Agricultural Adjustment Act Amendments (44 Stat. 750). Dodatky prohlášeny za neústavní 13. ledna 1936 rozhodnutím *Rickert Rice Mills v. Fontanet* (297 U. S. 110); Bituminous Coal Conservation Act (49 Stat. 991). Zákon prohlášen za neústavní 18. května 1936 rozhodnutím *Carter v. Carter Coal Company* (298 U. S. 238); Bankruptcy Act (48 Stat. 798). Zákon prohlášen za neústavní 25. května 1936 rozhodnutím *C. L. Ashton et al v. Cameron Country Water Improvement District No. 1* (298 U. S. 265).

s Schechterovou drůbežářskou firmou, kterou vláda zažalovala pro porušování kodexů čestné soutěže (neplacení přesčasové práce zaměstnancům, prodej zdravotně závadné drůbeže). Firma však proti žalobě namítala, že v tomto případě jde pouze o vnitrostátní obchod, do něhož se federální vláda nemá právo vměšovat. Spor, který se záhy dostal až před Nejvyšší soud USA, neobyčejně rozvířil hladinu politického života Spojených států a celá americká veřejnost s napětím očekávala rozhodnutí „strážců ústavy“. Při rovnosti hlasů čtyři proti čtyřem se předseda Hughes přiklonil ke konzervativní skupině a zákon o průmyslové obnově byl tak většinou jednoho hlasu prohlášen za neústavní.³⁸ V odůvodnění rozsudku zdůraznil Nejvyšší soud, že zákon o průmyslové obnově přesunul ve značném rozsahu pravomoci Kongresu na presidenta, což porušilo rovnováhu státních mocí a dále pak, že federální vláda není oprávněna zasahovat do vnitrostátního obchodu, jak se to právě tímto zákonem stalo, ale může řídit jen obchod mezistátní a zahraniční.³⁹ Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí vyjádřil, že „mimořádné podmínky nevytvářejí ani nerozšiřují ústavní pravomoci“ (viz cit. rozhodnutí v poznámce 38).

V lednu 1936 prohlásil pak Nejvyšší soud USA za neústavní i zákon na ozdravění zemědělství.⁴⁰ Ústavněprávní argumentace Nejvyššího soudu se opírala v těchto rozhodnutích o zásadu, že „krize nevytváří pravomoci“, formulovanou Nejvyšším soudem USA již v roce 1934 (*Home Building and Loan Association v. Blaisdell*, 290 U. S. 398) a zejména o narušování principu dělby moci nepřipustně širokou delegací legislativní pravomoci presidentovy, k níž četnými zákony New Dealu dochází (viz zejména *Schechter Case*). V mnoha případech bylo rovněž argumentováno ochranou práv jednotlivých států, do jejichž pravomocí federální státní moc zasahovala (opět zejména *Schechter Case* a *Butler Case*). V tomto směru měl Nejvyšší soud USA možnost oživit ožehavý ústavní problém – výklad tzv. Commerce Clause, tj. ustanovení (čl. I, odst. VIII, § 3) Ústavy USA, v němž se říká, že „Kongresu náleží pravomoc . . .

³⁸ *Schechter Poultry Corporation v. United States* 295 U. S. 495 (1935); *The Public Papers and Addresses of the F. D. Roosevelt*, IV, p. 9.

³⁹ K problému ústavnosti NIRA viz E. S. Corwin, *The Schechter Case – Landmark or What?* *New York University Law Quarterly Review*, XIII, January 1936; T. R. Powell, *Commerce, Penalties and Codes*, *Harvard Law Review*, XLIX November, December 1935; E. Leuchtenburg, *F. D. Roosevelt and the New Deal*, New York 1963, p. 135; Fergusson and McHenry, *The American Federal Government*, New York 1947, p. 359.

⁴⁰ *United States v. Butler* 297 U. S. 1 (1936); K problému ústavnosti AAA viz P. Murphy, *The New Deal Agricultural History*, October 1955; Ch. S. Collier, *Judicial Bootstraps and the General Welfare Clause: The AAA Opinion*, *George Washington Law Review*, IV – January 1936; E. Leuchtenburg, *F. D. Roosevelt and the New Deal*, New York 1963, p. 170.

řídít... mezistátní obchod“. Ze striktního výkladu tohoto ustanovení, za něž se tehdy Nejvyšší soud postavil, vyplývá, že Kongres nemá právo zasahovat do obchodu vnitrostátního. Pokud pak šlo o pracovněprávní zákonodárství, upravující mzdové minimum, maximální pracovní dobu a jiné pracovní podmínky (zejména normy, upravující práci žen a mladistvých) a práva odborů, argumentoval Nejvyšší soud především tím, že tyto normy porušují smluvní svobodu jednotlivce (Alton Case) a v případě práv odborů, že zaměstnavatelé nejsou povinni trpět ve svých podnicích organizace, které narušují dispozici s jejich majetkem, čímž je porušováno právo soukromého vlastnictví, zaručené ústavou. Je nasnadě, že zvláště v tehdejší situaci — především argumentoval-li Nejvyšší soud porušováním principu dělby moci, k němuž se v uplynulých dvaceti letech postavil předtím naopak již několikrát velmi tolerantně — hrálo právo a právní doktríny v rukou federální justice úlohu pomocného prostředku a rozhodujícím činitelem zde byly motivy politické.

Roosevelta však porážka nezastavuje a přijímá hozenou rukavici. Od června 1935 nastává období, v němž se vláda usilovně snaží obnovit a posílit otřesené pozice Nového údělu. V krátkých intervalech uvádí Kongres v život nová opatření — zákon Guffey-Snyderův zvaný „malá NIRA“, částečně nahrazující zákon o průmyslové obnově, zákony o sociálním zabezpečení, o pojištění v nezaměstnanosti, o spravedlivých pracovních podmínkách, Wagnerův zákon o pracovních vztazích, který značně rozšířil práva dělníků, zákon proti holdingovým společnostem, a konečně nové daňové zákony, citelně postihující velký kapitál.

Do rámce těchto opatření spadá rovněž značné prohloubení programu veřejných prací, který prezident předložil Kongresu již v lednu 1935, a který měl zajistit trvalé zaměstnání pro tři a půl miliónu pracovníků.

Velké volební vítězství, kterého Roosevelt v listopadových volbách roku 1936 dosáhl, nasvědčovalo tomu, že bude nyní uskutečňovat svůj program daleko radikálněji než v prvním období, kdy se opozice zjevně zdála být mnohem silnější. A skutečně, první polovina roku 1937 ukazovala, že tomu tak bude. Šlo mu především o to, posílit presidentský úřad a vyrovnat se se svým tehdy nejmocnějším nepřítelem, který mařil jeho reformní program a stál v cestě dalším plánům vlády — Nejvyšším soudem. „Bylo mi tehdy zřejmé“, napsal Roosevelt později, „že se hlavní bitva přenesla z kuloárů Kongresu do jednacích síní soudů“.⁴¹ Již ve výročním poselství ke Kongresu z 6. ledna 1937 naznačil nutnost „reorganizovat exekutivu a soudní soustavu tak, aby se staly nástrojem sloužícím k prospěchu společnosti“.⁴² President se v poselství rovněž velmi

⁴¹ *The Public Papers and Addresses of F. D. Roosevelt*, Volume 1937 (VI) p. LIX. Dále bude citováno jen ve zkráceném znění, např. *Public Papers VI*, LIX.

⁴² *Public Papers V*, 641.

ostře postavil proti úzkým zájmům monopolů, především proti jejich spekulacím s národním bohatstvím země a proti jejich nenávistnému boji s reformními opatřeními New Dealu. Kriticky se vyslovil o judikatuře Nejvyššího soudu USA v uplynulých letech, zejména o rozhodnutí *Schechter Poultry Corp. v. USA*, kterým zasadil Nejvyšší soud nejvážnější úder New Dealu. V závěru pak nastínil perspektivy dalších národohospodářských a sociálních reforem.⁴³

K zásadnímu iniciativnímu kroku, který měl umožnit realizování periodických národohospodářských opatření federální moci jednou provždy, došlo hned následujícího dne, kdy kongresman za demokratickou stranu Ch. Faddis přednesl ve sněmovně reprezentantů návrh ústavního dodatku,⁴⁴ který stanovil, že Kongresu bude náležet právo přijímat zákony upravující zemědělství, obchod, průmysl a pracovní vztahy. Tato pravomoc měla náležet Kongresu v celofederálním měřítku, a to bez jakéhokoli omezení ze strany jednotlivých států Unie. Základní podmínkou ovšem bylo, aby projekt ústavního dodatku byl schválen jako společná rezoluce (joint resolution) senátu a sněmovny reprezentantů ještě dříve, než by byl zahájen složitý schvalovací proces předepsaný ke změně ústavy USA.⁴⁵ Ve Faddisově projevu při předložení návrhu společné rezoluce se zřetelně odrážela teorie řízeného hospodářství, požadující pro státní moc volnou ruku v této oblasti. K přijetí rezoluce však nedošlo, protože celý projekt byl pohřben při projednávání ve sněmovních výborech. Postavila se proti němu i řada Rooseveltových straníků, kteří se obávali podniknout tak zjevný útok na pravomoc jednotlivých států a považovali jakýkoli pokus v tomto směru za předem prohraný boj.

Rooseveltův boj o reformu Nejvyššího soudu neznamenal realizaci nějakého dříve přijatého programu, ale byl, stejně jako jeho všechna ostatní reformní opatření, výsledkem momentální praktické úvahy, která vyplynula ze současné situace.

Počátkem roku 1937 nastaly v Nejvyšším soudu poměry, jaké dosud neměly v dějinách USA obdoby. Především se ještě více vyhrotilo rozdělení členů Nejvyššího soudu do názorově protikladných bloků. Dále pak zde byla ta skutečnost, že pouze tři ze členů Nejvyššího soudu byli mladší než 70 let (Cardozo, Stone a Roberts). Právě vysoký věkový průměr soudců umožnil Rooseveltovi podniknout útok. Započal 5. února 1937. Toho dne přednesl president ve sněmovně reprezentantů poselství ke Kongresu, v němž doporučil reorganizaci soudní složky federální státní

⁴³ *House Miscellaneous Documents*, 75th Congr., 1st Sess., Doc. No. 1, Washington 1937.

⁴⁴ *Congressional Record*, 75th Congr., 1st Sess., Appendix, Washington 1937, p. 15.

⁴⁵ Srov. čl. 5 Ústavy USA.

moci.⁴⁶ V úvodu se Roosevelt odvolal na třetí oddíl druhého článku ústavy, v němž se stanoví, že „President podává vždy po určité době Kongresu zprávy o stavu Unie a doporučuje mu k uvážení taková opatření, která považuje za nutná a užitečná...“ Tato argumentace byla právním základem celého projektu. Poselství podrobně vypočítává důvody, proč je třeba přikročit k nové legislativní úpravě. Za hlavní z nich pokládá skutečnost, že „osoby zastávající místa ve federálním soudnictví jsou neschopné chápat současný hospodářský život“. Ukazuje rovněž, že změny v počtu členů Nejvyššího soudu byly v dějinách USA poměrně častým zjevem.⁴⁷ Roosevelt se v poselství velmi podrobně zabýval závažnými nedostatky v práci celé federální soudní soustavy, jež se velmi výrazně projevily ve veřejném životě země v posledních letech. Vysoký věk značného procenta soudců pokládal za jejich nejzávažnější příčinu. Dále Roosevelt charakterizoval současnou situaci v judikatuře. Poukázal zejména na problém ústavnosti zákonů New Dealu. Rada ustanovení těchto zákonů byla z hlediska ústavnosti v jednotlivých soudních obvodech různě posuzována podle toho, zda v určitém soudu převládali konzervativní nebo liberální soudci. Tak se často stalo, že týž zákon byl jedním distriktním soudem pokládán za neústavní, a v oblasti jeho působnosti neplatil, zatímco jiný distriktní soud jej uznával za ústavní a tedy v obvodu jeho působnosti platil. Uvedená situace vyvolávala samozřejmě nevýslovný zmatek nejen v samém právním řádu USA, ale v celém veřejném životě země.

Když se ovšem po určité době dostal sporný případ před Nejvyšší soud USA, došlo pak ve většině případů k rozhodnutí o neústavnosti příslušného zákona New Dealu.

Ve svém poselství se president Roosevelt postavil velmi ostře rovněž proti nadměrnému používání soudních zákazů, resp. příkazů (injunctions) federálními soudy vůči novým zákonům New Dealu. Aby se tomu pro příště zabránilo, navrhl uzákonit požadavek, podle něhož by žádný federální soud nemohl vynést rozhodnutí, příkaz nebo vydat posudek o ústav-

⁴⁶ Message from the President of the United States transmitting a recommendation to reorganize the judicial branch of the Federal Government, 75th Congr., 1st Sess., House of Representatives Doc. No. 142, House Document January 5 — August 21, 1937, Miscellaneous, Washington 1937; Sen. Report 711; Public Papers, VI, 51–66.

⁴⁷ Když byl Nejvyšší soud poprvé organizován, skládal se z předsedy a pěti soudců (Associate Justices). V roce 1801 byl počet členů redukován na pět, v roce 1802 vzrostl opět na šest; v roce 1807 na sedm; o třicet let později pak vzrostl počet členů na devět a v roce 1863 dokonce na deset. V roce 1867 však již zase byl počet členů Nejvyššího soudu stanoven Kongresem na sedm a konečně v roce 1869 upravil Kongres počet soudců Nejvyššího soudu na devět. Tento stav zůstal nezměněn až do dnešní doby. Srov. R. J. Tresolini, *American Constitutional Law*, New York 1959, p. 30.

ni otázce (tedy i o ústavnosti zákona), dokud by celý případ náležitě neprokonzultoval s ministrem spravedlnosti. Doporučil také uzákonit pravidlo, podle něhož má být zavedeno přímé a bezprostřední odvolání k Nejvyššímu soudu v každém případě, v němž jakýkoli soud rozhoduje o ústavní otázce. Nejvyšší soud pak je povinen dát projednání tohoto případu přednost před všemi ostatními záležitostmi, kterými se zrovna zabývá (k přijetí tohoto pravidla samým Nejvyšším soudem došlo krátce po druhé světové válce).

V poselství Roosevelt výslovně uvedl, že zákonodárná i výkonná moc musí učinit vše pro zjednání nápravy v soudnictví, a to jak pokud jde o organizační, tak i personální stránku. Z toho zcela zjevně vysvítá Rooseveltova koncepce priority zákonodárné a především výkonné moci nad mocí soudní, což se stalo nejožehavějším bodem celého projektu, jak o tom ještě budeme hovořit. Roosevelt se ovšem snažil zastříť nepříznivý dojem, jaký musel nevyhnutelně vzniknout ve značné části americké veřejnosti z jeho útoku na tradiční složku státní moci, zdůrazňováním, že hlavním cílem celého návrhu je omladit Nejvyšší soud novou krví, aby se stal elastickým článkem nejvyšší státní moci, který bude s porozuměním podporovat činnost vlády na poli národního hospodářství.

Návrh zákona na reorganizaci federálního soudnictví⁴⁸, který prezident ve svém poselství Kongresu přednesl, záležel především v tom, aby v případě, kdy člen federálního soudu, starší než 70 let, neodejde do penze (s plným platem), obdržel prezident právo jmenovat náhradního soudce (čl. 1a). Návrh ovšem počítal s tím, že by personální početní složení soudců nemohlo tímto způsobem vzrůstat neomezeně a stanovil nepřekročitelné maximum soudců pro všechny články federální soudní soustavy. Pokud jde o Nejvyšší soud, stanovil návrh maximální počet členů na 15 (čl. 1b).

Při zdůvodňování legálnosti navrhovaného opatření argumentoval Roosevelt tím, že projekt není ničím novým, protože ke snahám prosadit obdobná opatření docházelo již v letech 1913–1916.

Realizace návrhu by byla znamenala naprostou porážku konzervativního bloku v Nejvyšším soudu, neboť vzhledem k vysokému věku většiny soudců by byl Roosevelt získal právo jmenovat šest náhradních soudců – samozřejmě z řad svých stoupenců.

Rooseveltovo poselství a předložený projekt zákona neobyčejně rozbouřily politickou hladinu USA. Ještě týž den přednesl ve sněmovně reprezentantů projev jeden z nejzuřivějších odpůrců Rooseveltovy politiky – člen sněmovny reprezentantů republikán Hamilton Fish. Napadl

⁴⁸ House Document January 5, August 21, 1937, Miscellaneous, 75th Congress 1st Sess., Doc. No. 142, pp. 9–10, Washington 1937.

presidentův návrh zejména proto, že by jeho uskutečnění mělo za následek dezorganizaci a zánik Nejvyššího soudu jako zvláštního nezávislého odvětví státní moci.⁴⁹ Fish, který ve svých pozdějších projevech, zaměřených proti vstupu USA do války, se nijak netajil svou přízní k nacistickému režimu v Německu a fašistickému režimu v Itálii, obvinil v tomto svém vystoupení Roosevelta z toho, že chce v USA zavést totalitní režim po vzoru fašistických států starého světa. (Na obranu stanoviska Nejvyššího soudu v jeho boji proti zákonodárství New Dealu vystoupil kromě toho H. Fish v rozhlasovém projevu krátce před Rooseveltovým reorganizačním návrhem. V projevu nazval Nejvyšší soud „živým hlasem ústavy, zajišťujícím zákonnost vlády“.⁵⁰

Proti návrhu vystoupil rovněž vzápětí vůdce izolacionistů v senátě William E. Borah, republikánský senátor za stát Idaho. Jeho řeč,⁵¹ formálně i stylisticky skvělá a historicky fundovaná, svědčila o vynikajících kvalitách tohoto největšího Rooseveltova odpůrce v jeho druhém presidentském období.

Po těchto prvních hlasech krajní pravice promluvili proti návrhu ať již v Kongresu, rozhlase nebo na stránkách denního tisku další osobnosti politického a veřejného života. Mnozí z nich byli známí svým liberálním zaměřením a náleželi jinak dokonce i k horlivým Rooseveltovým stoupcům. Tak například zapůsobil velmi nepříznivě vůči reformnímu projektu kritický hlas významného amerického státopěvce, profesora Princetonské university Edwarda S. Corwina. Ačkoli profesor Corwin aktivně podporoval Roosevelta v boji s reakcí po celou dobu jeho presidentství a vystupoval ostře proti reakční judikatuře Nejvyššího soudu, přesto byl jeho postoj k návrhu velmi kritický. Rovněž Rooseveltův přítel, známý komentátor listu New York Times Walter Lippmann, presidentův projekt kritizoval.⁵²

S velmi ostrou kritikou vystoupil Walter Lippman na stránkách New York Times v článku „Čas uvažovat“⁵³ proti tzv. Madisonovu plánu, který byl Rooseveltovi velmi blízký. Tento plán měl být rovněž prostředkem k porážce Nejvyššího soudu. Jeho autorem byl Morris Ernst (rozpracoval jej ve své knize *The Ultimate Power*, New York 1936). Podstatou plánu byl požadavek, aby bylo uzákoněno právo Kongresu zrušit dvoutřetinovou

⁴⁹ Congressional Record, Vol. 81, Part 9, 75th Congress, 1st Session, Appendix, p. 160.

⁵⁰ Congressional Record, Vol. 81, Part 9, 75th Congress, 1st Session, Appendix, p. 125.

⁵¹ Congressional Record, Volume 81, Part 9, 75th Congress, 1st Session, Appendix, p. 131.

⁵² Congressional Record, Volume 81, Part 9, 75th Congress, 1st Session, Appendix, p. 461.

⁵³ Walter Lippman, *Time for Deliberation*, New York Times of Feb. 19, 1937.

většinou hlasů, dosaženou v obou sněmovnách, rozhodnutí Nejvyššího soudu. Tím se měl stát Kongres konečným a nejvyšším vykladačem ústavy, který by pak mohl rozhodovat o ústavnosti nejen vlastních zákonů, ale i těch státních zákonů, o jejichž ústavnosti předtím Nejvyšší soud, ať již kladně nebo záporně, rozhodl. Odpor těch kruhů, jejichž stanovisko vůči New Dealu i celkové Rooseveltově politice bylo jinak velmi příznivé, vycházel z toho názoru, že provedení presidentova reorganizačního plánu by znamenalo úplné, a i formálně utvrzené vyřazení Nejvyššího soudu ze soustavy nejvyšších státních orgánů. Nejvyšší soud by se byl stal zcela bezvýznamnou institucí, zbavenou veškeré konečné rozhodovací pravomoci.

Z liberálních demokratických politiků, zastávajících celkově Rooseveltovu platformu, vystoupili během února 1937 veřejně proti návrhu na reorganizaci Nejvyššího soudu zejména senátor Edward Burke⁵⁴ z Nebrasky a senátor za Severní Karolinu Josiah W. Bailey.⁵⁵

Během prvních týdnů po předložení návrhu Kongresu bylo zřejmé, že záměr reorganizovat Nejvyšší soud narazil na odpor představitelů nejrozumnějších politických směrů — od krajní pravice až po liberální a na americké poměry levicově orientované politiky. Počáteční reakce byla tak nepříznivá, že Rooseveltovi nejbližší stoupenci a spolupracovníci (Harry Hopkins, Harold Ickes a zejména ministr spravedlnosti Homer S. Cummings, který měl rozhodující podíl na vypracování projektu reformy)⁵⁶ se museli soustředit nejen na obhajobu návrhu, ale i samého presidenta a jeho celkové politické a hospodářské koncepce. Cummings se ve své rozhlasové řeči ze dne 14. února snažil především vyvrátit tezi odpůrců z řad republikánské i demokratické strany, že Rooseveltův návrh směřuje k zavedení diktátorského režimu v zemi. V argumentaci se opíral o precedenty z Jeffersonovy a Lincolnovy éry, dokazoval ústavnost projektu a žádal jeho střízlivé a věcné projednání.⁵⁷

Rozhodující měrou ovlivnilo vládnoucí politické kruhy vystoupení senátora za stát Michigan — Arthura H. Vandenberg, předního reprezentanta republikánské pravice, který byl v té době pokládán za jednu z nejvlivnějších politických osobností. Dne 2. března přednesl senátor Vandenberg, vzdělaný americký právník, velmi taktický a střízlivý projev,⁵⁸ v němž se z hlediska ústavního práva pokusil vyložit Rooseveltův

⁵⁴ Congressional Record, Volume 81, Part 9, 75th Congr., 1st Sess., Appendix, pp. 607–608.

⁵⁵ Congressional Record, Volume 81, Part 9, 75th Congr., 1st Sess., Appendix, pp. 607–608.

⁵⁶ John T. Flynn, *The Roosevelt Myth*, New York 1948, p. 106.

⁵⁷ Congressional Record, Vol. 81, Part 9, 75th Congr., 1st Sess., Appendix, p. 219.

⁵⁸ Congressional Record, Vol. 81, Part 9, 75th Congr., 1st Sess., Appendix, pp. 384–391.

projekt. Mezi oběma vedoucími představiteli protirooseveltovské opozice — senátorem Borahem a senátorem Vandenbergem — došlo zřejmě k rozdělení úloh ve způsobech a taktice vystupování proti návrhu. Zatímco senátor Borah usiloval vyvolat odpor veřejnosti vůči Rooseveltovým snahám až hysterickým patosem a působením na city amerických občanů, senátor Vandenberg se snažil nasadit si masku nezávislého kritika a nezúčastněného právního znalce. Ve zmíněném projevu uvedl, že podstatou předloženého návrhu je presidentova snaha obsadit Nejvyšší soud svými stoupenci, kteří by akceptovali jeho hledisko ve všech otázkách, zejména hospodářské politiky. Zdůraznil, že návrh, tak jak je prezentován, není sám o sobě neústavní akcí. Ve svých důsledcích však vede k mohutnému posílení exekutivy a v této skutečnosti spatřoval Vandenberg ohrožení základních amerických institucí, zejména systému checks and balances. V podobném stylu vystoupil proti návrhu i republikánský senátor Pat Mc Carran.⁵⁹

Boj o reformu Nejvyššího soudu rozdělil americké veřejné mínění do dvou protikladných táborů. Jejich seskupení však zdaleka neodpovídalo polarizaci sil pro a proti z Rooseveltova prvního presidentského období. Tábor odpůrců poskytoval neobyčejně různorodý obraz. Nezahrnoval nyní pouze republikánskou reakci a malou část demokratických konzervativců z Jihu jako dříve, ale byli v něm silně zastoupeni představitelé nejrůznějších a na Spojené státy velmi progresivních proudů demokratické strany — až po krajní levici — politikové, žurnalisté, právníci, národohospodáři a státovědci, kteří Roosevelta ve všech předchozích opatřeních bez výhrady podporovali.

Důvody odporu levice měly ovšem značně odlišný charakter. Zatímco republikánská pravice byla vedena snahou zachovat Nejvyšší soud v daném složení jako baštu protirooseveltovské reakce, bojovali naopak pokrokoví politici proti presidentem navrhované reformě, protože si uvědomovali, že tento útok na nejvyšší ústavní instituci by do budoucna otevřel cestu neomezené presidentské diktatuře, která by mohla být na rozdíl od Rooseveltova pokrokového režimu krajně reakční. Z vůdčích vědeckých osobností New Dealu byl to opět profesor E. S. Corwin, o němž jsme již mluvili, který ostře kritizoval Rooseveltův projekt z obav před pozdějším zneužitím presidentské moci. Názory reakční většiny Nejvyššího soudu přitom ovšem prof. Corwin odmítal, a zdůrazňoval, že „v USA nesmí platit, že ústavou je to, co Nejvyšší soud naposled uhádl“.⁶⁰

Shodně s prof. Corwinem psal i Walter Lippmann, který jinak také zaujímal velmi negativní stanovisko k reakční politice Nejvyššího soudu.

⁵⁹ Congressional Record, Vol. 81, Part 9, 75th Congr., 1st Sess., pp. 1146–1147.

⁶⁰ E. S. Corwin, *President and Court: A Crucial Issue*; New York Times Magazine of Feb. 14, 1937.

V době, kdy návrh počal být projednáván v právním výboru senátu, stál W. Lippman v čele pokrokových žurnalistů, kteří bojovali proti jeho přijetí. Ve zvláštní brožůře věnované tomuto problému tehdy napsal: „Jestliže se americký lid nepozvedne a nezabrání přijetí tohoto opatření, ztratí svůj instinkt pro svobodu a porozumění pro ústavní vládu . . . Podívejme, co se stane, nebude-li presidentův návrh odmítnut! Jestliže jeden president odstraní zákonem dvoutřetinovou většinu Nejvyššího soudu . . . jaká je záruka, že jiný president neučiní totéž? . . . Jestliže president Roosevelt vyřadí soud vytvořený Wilsonem, Hardingem, Coolidgem a Hooverem, jeho nástupce bude mít usnadněnou cestu učinit totéž se soudem vytvořeným Rooseveltem.

A nový soud by měl velmi dobrou možnost k okleštění Listiny práv, protože Rooseveltův soud by připravil cestu k výlučné centralizaci zákonodárné moci . . .“⁶¹

Na počátku března, kdy se bitva dostala do plného proudu, shledal Roosevelt, že řady stoupenců značně prořídly. Nejvěrnější se ovšem s velkou vervou vrhli do boje po jeho boku. Mezi nimi to byl na prvním místě administrátor veřejných prací (WPA) Harry Hopkins, který vystoupil pro reformu v obsáhlém projevu 1. března.⁶² Vášeňivě propagoval Rooseveltův plán William H. Black,⁶³ soudce Nejvyššího soudu státu New York. Zvlášť iniciativně hájili také reformní projekt senátoři Robert La Follette jr., A. Barkley, H. Black, člen sněmovny reprezentantů J. Flannagan a zejména pak ministr vnitra Harold Ickes a ministr spravedlnosti Homer Cummings.⁶⁴ Někteří Rooseveltovi stoupenci zamýšleli jít v reformě ještě mnohem dál, např. navrhovali přijetí ústavního dodatku, podle něhož by každé prohlášení zákona Nejvyšším soudem za neústavní mělo být schváleno dvoutřetinovou většinou Kongresu.⁶⁵ Část liberálních demokratů, vedených zejména senátory B. Wheelerem a J. O. Mahoneyem, se však značně obávala důsledků, k nimž by Rooseveltem zamýšlená reforma vedla (porušení rovnováhy jednotlivých složek státní moci) a snažila se najít takové kompromisní řešení, které by sice zamezilo Nejvyššímu soudu USA, aby nadále působil jako reakční brzda vůči vládním opatřením, ale které by se zároveň v základě nedotýkalo postavení Nejvyššího soudu jako vyvažující složky státní moci. Tito senátoři navrhovali, aby byl přijat ústavní dodatek, podle něhož by Nejvyšší soud USA mohl rozhodnout o neústavnosti zákona pouze tehdy, vysloví-li se

⁶¹ W. Lippmann, *The Supreme Court Independent or Controlled?* New York 1937, p. 7.

⁶² Congressional Record, 75th Congr., Vol. 81, Part 9, 1st Sess., Appendix, pp. 444–445.

⁶³ Congressional Record, 75th Congr., Vol. 81, Part 9, 1st Sess., Appendix, p. 411.

⁶⁴ Congressional Record, 75th Congr., Vol. 81, Part 9, 1st Sess., Appendix, pp. 449–502, 604–605, 639, 787, 846.

pro to 6 jeho členů. Roosevelt a jeho nejbližší spolupracovníci však i tento návrh kategoricky odmítali. Jedním z významných problémů stoupenců reformy byla od počátku otázka, zda má být celý projekt přijat pouze jako zákon nebo jako ústavní dodatek. Vzhledem k složitému a zdlouhavému postupu, který je předepsán pro změnu ústavy, Roosevelt nakonec tuto alternativu odmítl. Chtěl-li president pokračovat v dalších opatřeních New Dealu, nebylo možné ztrácet čas.

Sám Roosevelt se stal ústřední postavou kampaně za reformu. Na četných tiskových konferencích⁶⁶ obhajoval její smysl a s obsáhlým zdůvodněním reformy vystoupil 9. března 1937 v rozhlasové besedě u krbu.⁶⁷ Útočil v ní proti reakční linii Nejvyššího soudu, obviňoval jej, že zneužívá své právo vetovat zákony Kongresu a překrucuje ve svém výkladu smysl ústavy. Snažil se rovněž dovodit rozbořem ústavních článků, že projekt není v rozporu s žádným z nich: „Plán má dva hlavní cíle,“ zdůraznil, „za první, zavést do soudního systému trvalý příliv nové a mladé krve... a za druhé, dosáhnout toho, aby rozhodnutí o sociálních a ekonomických problémech vytvářeli mladší muži, kteří mají osobní zkušenost a kontakt s moderními skutečnostmi a okolnostmi, v nichž dnešní průměrný člověk žije a pracuje... Tento plán chce zbavit naši federální soustavu kornatění soudních tepen...“⁶⁸

Za velmi pohnuté politické situace začal koncem května jednat o předloze reorganizačního zákona právní výbor senátu, a potom i senátní plénum.⁶⁹ I když návrh narazil při projednávání od počátku na značný odpor, zdálo se zprvu, že bude přece jen přijat, bude-li president ochoten přistoupit na nějaký kompromis, který by původní projekt zeslabil. Byla předložena celá řada dodatků a pozměňovacích návrhů. Nejvíce stoupenců získával názor, aby Nejvyšší soud zůstal sice i nadále 9členný, ale aby bylo přijato pravidlo, že zákon může být prohlášen za neústavní jen tehdy, vysloví-li se pro to 6⁷⁰ podle jiného návrhu 7⁷¹ členů Nejvyššího soudu. Rovněž věková hranice, při níž má soudce odejít na odpočinek, se v pozměňovacích návrzích posunovala na 72 až 75 let.⁷² Roosevelt však nechtěl o nějakém kompromisu ani slyšet. Mezitím náhle zemřel vůdce demokratů v senátě Joe T. Robinson, oddaný Rooseveltův stoupe-

⁶⁵ *Public Papers VI*, LXIII.

⁶⁶ *Public Papers VI*, 35–50, 74–78.

⁶⁷ *Congressional Record*, 75th Congr., 1st Sess., Appendix, pp. 469–471; *Public Papers VI*, 122–132.

⁶⁸ *Congressional Record*, 75th Congr., 1st Sess., Appendix, p. 470.

⁶⁹ *Congressional Record*, 75th Congr., 1st Sess., Proceedings and Debates, Report of Committee on the Judiciary No. 711, p. 5639.

⁷⁰ *Congressional Record*, 75th Congr., 1st Sess., Appendix, p. 635.

⁷¹ *Congressional Record*, 75th Congr., 1st Sess., p. 4896, H. R. 7154.

⁷² *Congressional Record*, 75th Congr., 1st Sess., p. 5570.

nec a iniciativy zastánce reformy. To byla první předzvěst porážky.

Úporný boj v senátním výboru pokračoval a odpor opozice neustále sílil. Bylo již zřejmé, že návrh, tak jak byl předložen, schválen nebude. Za této situace předložili 2. července* senátoři Logan, Hatch a Ashurst poslední pozměňovací dodatek⁷³ k presidentovu návrhu. Hlavním smyslem dodatku bylo návrh co nejvíce zmírnit, zvláště pokud jde o jeho politický a ústavní efekt (zlikvidování opozice v Nejvyšším soudu a jeho faktické podřízení presidentovi). Dodatek především posunul věkovou hranici, kdy má dojít u soudců Nejvyššího soudu k jmenování soudce náhradního, ze 70 na 75 let a stanovil, že v kalendářním roce nesmí president jmenovat více než jednoho soudce. Obdobně pozměňoval dodatek i jmenování nižších federálních soudců. Pro Rooseveltovu skupinu byl však návrh nepřijatelný. Projednávání presidentova návrhu v senátě skončilo v podstatě dne 22. července 1937, kdy na návrh⁷⁴ demokratického senátora Logana z Kentucky byla předloha reorganizačního zákona vrácena právnímu výboru senátu. Pro Loganův návrh se při hlasování vyslovilo 70 senátorů proti 20. Tím byl Rooseveltův projekt prakticky pohřben. Tak vysoká porážka byla pro Roosevelta drtivá a osobně nečekaná. Plně se tím ovšem potvrdily předpovědi těch jeho politických stoupenců z vlastní strany, kteří ho nabádali k opatrnějšímu postupu, jenž by zjevně a trvale nenarušoval rovnováhu státních mocí. I když nový Kongres Roosevelta v boji s Nejvyšším soudem bez výhrady podporoval, přece jen naprostá většina jeho členů reorganizační návrh odmítala, protože nechtěla otrást základní ústavní koncepcí soudních funkcí. Tak se stalo, že nejdemokratičtější president USA byl poražen ještě demokratičtější opozicí, která se k tomu spojila s krajní reakcí. Obavy z diktátorských tendencí, lépe snad možností, jež návrh na reorganizaci Nejvyššího soudu do budoucna presidentskému úřadu otevíral, byly v demokratické politické veřejnosti USA plně oprávněné, a Roosevelt je krátkozrace přehlížel. Uzákonění návrhu by bylo skutečně přivedlo Nejvyšší soud do úplného područí presidenta a odstranilo ze státního zřízení USA instituci, která přes vážné oslabení své pozice touto tzv. „ústavní revolucí“ a přes všechny nedostatky, které se v její činnosti projevují, přece jen brání, zejména v období po druhé světové válce, antidemokratickým tendencím ze strany výkonné moci.

K Rooseveltově porážce v boji o reformu přispěly dvě významné okolnosti. Ještě v době, kdy bylo projednávání návrhu v plném proudu, změnilo se jak personální složení Nejvyššího soudu, tak postoj předsedy Nejvyššího soudu Hughese a soudce Robertse vůči zákonodárství New

⁷³ Congressional Record, 75th Congr., 1st Sess., 6740.

⁷⁴ Congressional Record, 75th Congr., 1st Sess., pp. 7375–7381.

Dealu. Vůdčí představitel konzervativního bloku soudce Van Devanter rezignoval,⁷⁵ což umožnilo Rooseveltovi jmenovat⁷⁶ „svého soudce“. Stal se jím Hugo Black.⁷⁷ Devanterova demise a Hughesova a Robertsova změna stanoviska byly strategickými tahy, které vedly k záchraně Nejvyššího soudu jako ústavní instituce a které měly dokázat převážné většině stoupenců New Dealu v Kongresu, že reforma Nejvyššího soudu je vlastně již věcně neopodstatněná, protože soudní soustava přestala být brzdou řízeného hospodářství, a že Rooseveltovi jde v celé záležitosti jen o diktátorské posilování presidentského úřadu. To se jim skutečně podařilo. „Zda došlo ke změně stanoviska pod vlivem volebního vítězství v roce 1936,“ píše F. D. Roosevelt v předmluvě k šestému svazku svých projevů, „nebo pod vlivem mého poselství na reorganizaci Nejvyššího soudu – nebo pod vlivem velkých diskusí o jeho významu a funkci v naší společnosti – to je záležitostí historiků. Myslím však, že by ke změně nikdy nedošlo, kdyby nebyl podniknut frontální útok z mé strany na filosofii většiny Nejvyššího soudu.“⁷⁸

První významné rozhodnutí, ukazující na radikální změnu, přijímá Nejvyšší soud při řešení sporu mezi Federálním výborem pro pracovní vztahy⁷⁹ a ocelářskou společností.⁸⁰ V plném rozsahu v něm potvrzuje ústavnost Wagnerova zákona. Kromě toho již v dubnu prohlašuje za nepoužitelná rozhodnutí, v nichž vyslovil neústavnost zákona o průmyslové obnově a zákona Guffey-Snyderova. Krátce potom rozhoduje ve prospěch zákona o sociálním zabezpečení,⁸¹ stvrzuje státní regulaci

⁷⁵ Congressional Record, 75th Congr., 1st Sess., p. 8074.

⁷⁶ Congressional Record 75th Congr., 1st Sess., p. 8867.

⁷⁷ O právních názorech soudce Blacka viz J. Frank, *Mr. Justice Black, the Man and His Opinion*, New York 1949.

⁷⁸ *Public Papers VI*, LXVI.

⁷⁹ Federální výbor pro pracovní vztahy (National Labor Relations Board) byl zřízen prezidentem v srpnu 1933 k rychlému odstraňování nesrovnalostí a sporů, jež vznikaly zejména při výkladu a aplikaci norem pojednávajících o pracovních podmínkách. Federální výbor pro pracovní vztahy měl právo řešit: 1. všechny spory vznikající při výkladu a provádění presidentova nařízení Reemployment-Agreement, týkající se maxima pracovních hodin a mzdového minima; 2. spory vznikající při výkladu a provádění ustanovení o pracovních podmínkách, obsažených v kodexech čestné konkurence; 3. spory mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, jestliže se tyto dotýkaly ustanovení federálních zákonů, pojednávajících o pracovních podmínkách. Dále byl oprávněn vyšetřovat praktiky, činnost a skutečnosti, týkající se zaměstnanců a zaměstnavatelů v případech sporů, vzniklých při provádění čl. 7a NIRA (volba dělnických zástupců, kolektivní smlouvy, svoboda výběru odborových organizací, maximální pracovní doba, mzdové minimum).

(K této problematice srov. Executive Order No. 6511, December 16, 1933; Executive Order No. 6763, June 12, 1934; Public Resolution 44, 73rd Congress.)

⁸⁰ National Labor Relations Board v. Jones and Laughlin Steel Corporation 301 U. S. 1 (1937).

⁸¹ Steward Machine Co. v. Davis, 301 U. S. 548 (1937).

mezd,⁸² ukládání daní⁸³ a další zásahy Kongresu do národního hospodářství⁸⁴ a znovu potvrzuje Wagnerův zákon.⁸⁵ Zásadním rozhodnutím⁸⁶ podporuje rovněž presidenta v otázce uzavírání mezinárodních smluv formou vládních dohod, které nemusí být schvalovány senátem. V následujících letech, kdy odcházejí přestárlí členové Nejvyššího soudu na odpočinek a president dosazuje do uprázdněných míst přívržence státem řízeného hospodářství,⁸⁷ staví se celá soudní soustava téměř bez výjimky kladně k zásahům federální státní moci do ekonomiky země⁸⁸ (commerce clause je nyní vykládána co nejšířejí) a k zásahům do nejrůznějších otázek pracovních vztahů.⁸⁹ Naopak, v této oblasti prohlašuje Nejvyšší soud dokonce za neústavní mnoho rozličných státních zákonů, protože odporují intencím federálního pracovního zákonodárství. Podstatně se mění i stanovisko Nejvyššího soudu vůči odborovým organizacím, které až do roku 1937 považoval zcela v rozporu se skutečností za monopolistická sdružení podle ustanovení protitrustových zákonů. V rozhodnutí pře *United States v. Hutchinson* stanovil, že odbory jsou z tohoto hlediska nedotknutelné, a nelze vůči nim uplatňovat protitrustové zákonodárství, vyjma případy, kdy se spojují s neodborářskými skupinami k omezování obchodu.⁹⁰

⁸² *West Coast Hotel Co. v. Parrish* 300 U. S. 379 (1937).

⁸³ *Helvering v. Davis* 301 U. S. 619 (1937).

⁸⁴ *Kentucky Whip and Collar Co. v. Illinois Central Railroad Co.* 299 U. S. 334 (1937).

⁸⁵ *Associated Press v. National Labor Relations Board* 301 U. S. 103 (1937).

⁸⁶ *United States v. Belmont* 301 U. S. 327 (1937). Nejvyšší soud uznal tímto rozhodnutím vládní dohody za rovnocenné mezinárodním smlouvám schvalovaným senátem.

⁸⁷ V roce 1938 jmenoval Roosevelt do uprázdněného místa v Nejvyšším soudu Stanleye F. Reeda, v roce 1939 Felixe Frankfurtera a Williama O. Douglase, v roce 1940 Franka Murphyho, v roce 1941 Jamese F. Byrnesa a Roberta H. Jacksona a v roce 1943 Wileye B. Rutledge.

⁸⁸ *Mulford v. Smith* 307 U. S. 38 (1939); *Wickard v. Filburn* 317 U. S. 111 (1942) — jimi byl prohlášen za ústavní nový zákon o úpravě zemědělství z roku 1938; *Morgan v. Tennessee Valley Authority* 115 F. 2d (1940); *United States v. Southeastern Underwriters Association* 322 U. S. 533 (1944) — v těchto rozhodnutích vyhlásil Nejvyšší soud doktrínu, že obchodní podnikání jakéhokoli druhu, jehož činnost přesahuje rámec státu, náleží do pravomoci Kongresu; *Southern Pacific Co. v. Arizona* 325 U. S. 761, 769 (1945) — zde vyjádřil předseda Nejvyššího soudu H. F. Stone doktrínu, že „všeobecně musí zájem na federálním řízení převládat nad zájmem o řízení místní“. V rozhodnutí *American Power and Light Co. v. Securities and Exchange Commission*, 329 U. S. 90 (1946) pak Nejvyšší soud USA vyjádřil názor, že „federální pravomoc je ve sféře národního hospodářství tak široká, jak to vyžadují ekonomické zájmy států“. Tato argumentace již překračuje meze extenzivního výkladu commerce clause a projevuje se v ní výrazně teorie welfare state odvozovaná z preambule a 1. čl. ústavy USA.

⁸⁹ *United States v. Darby Lumber Co.* 312 U. S. 100 (1941) — tímto rozhodnutím stvrdil Nejvyšší soud v plném rozsahu ústavnost zákona o čestných pracovních podmínkách z roku 1938 (*Fair Labor Standard Act*).

⁹⁰ *United States v. Hutchinson* 312 U. S. 219 (1940); *Fergusson and McHenry, The American Federal Government*, New York, Toronto, London 1947, p. 668.

Boj o Rooseveltovu reformu Nejvyššího soudu nebyl jen vzrušující událostí v době, kdy se odehrával, událostí, která vyvolala řadu nejrůznějších, zcela protichůdných názorů, ale zůstal dodnes jednou z nejpalčivějších otázek moderní americké historie, k jejímuž hodnocení se američtí politikové, vědci i žurnalisté často vracejí.⁹¹ Někteří autoři se omezují na konstatování, že „Roosevelt sice prohrál bitvu, ale vyhrál válku“⁹², protože nakonec Nejvyšší soud se stal jeho působením zastáncem politických a hospodářských koncepcí vlády. Jiní autoři navíc zdůrazňují, že Roosevelt dosáhl něčeho lepšího než zamýšlel; Nejvyšší soud prý zůstal stejně mocným — kdyby byl prosadil navrhovanou reformu, byl by jeho moc zlikvidoval — ale takhle ho jen ovlivnil demokratickými principy a dosáhl stejného cíle. Ve skutečnosti prý tak vyhrál válku víc než si vůbec sám přál.⁹³ John T. Flynn, soudobý americký pravicový publicista, hodnotí naproti tomu Rooseveltovu akci zcela negativně ze všech hledisek.⁹⁴ Za chybu, jejímž následkem byla značná ztráta prestiže, ji považuje i blízký presidentův spolupracovník Robert Sherwood.⁹⁵ Někteří autoři, a k nim patří především Eugene Rostow a Arthur Schlesinger, však pohlížejí na události kolem reformy Nejvyššího soudu a následující vývoj mnohem hlouběji a reálněji a jejich názory se v mnoha směrech kryjí i s našimi. Rostow vidí problematický význam tzv. ústavní revoluce z roku 1937 především v tom, že se jejím působením zcela vymklo z ru-

⁹¹ Faktograficky výbornou práci, psanou z hledisek příznivých presidentovým reformním názorům, je práce H. Jacksona, *The Struggle for Judicial Supremacy*, New York 1941. Právní a politický rozbor průběhu a výsledků presidentova boje o reformu Nejvyššího soudu a rozbor změn ve stanoviskách rooseveltovského Nejvyššího soudu provádí E. S. Corvin v díle *Constitutional Revolution*, New York 1941 a A. H. Cope, *Franklin Delano Roosevelt and the Supreme Court*, New York 1952. Objektívni stanovisko k presidentovu projektu a k judikatuře rooseveltovského Nejvyššího soudu v letech 1937–1947 zaujímá C. H. Pritchett v díle *The Roosevelt Court: A Study in Judicial Politics and Values 1937–1947*, New York 1941. Z obecných historiků věnují velkou pozornost Rooseveltovu boji s Nejvyšším soudem zejména A. Schlesinger mladší ve své trilogii *The age of Roosevelt*, Boston 1957–1960; Ch. a M. Beardovi v díle *America in Mid-Passage*, New York 1939 a W. Leuchtenburg, *Franklin D. Roosevelt and the New Deal*, New York 1963. Vysokou literární úroveň má publicistická práce J. Alsopa a T. Cutledge, *The 168 Day*, Garden City, N. Y., 1938, věnovaná pouze Rooseveltovým snahám o reformu Nejvyššího soudu. Z pozic příznivých reformním snahám vychází jednoznačně dílo Ch. P. Curtise jr., *Lions Under the Throne*, Boston 1947, jehož autor zastává názor, že Nejvyšší soud musí být podřízen politickým složkám federální vlády — presidentu a Kongresu.

⁹² Rocco Tresolini, *The American Constitutional Law*, New York 1959, pp. 18–21.

⁹³ William Leuchtenburg, *Franklin D. Roosevelt and The New Deal*, New York 1963, p. 238.

⁹⁴ John T. Flynn, *The Roosevelt Myth*, New York 1948, pp. 109–111.

⁹⁵ Robert Sherwood, *Roosevelt and Hopkins, An Intimate History*, New York 1950, p. 169.

kou Nejvyššího soudu posuzování otázky, zda Kongres nebo prezident překračují, resp. zneužívají svou pravomoc a správně zdůrazňuje, že byla impulsem pro nezměrný rozmach pravomoci federální vlády ve všech oblastech hospodářského a částečně i politického života země. „Od té doby,“ pokračuje dále Rostow, „se již americká veřejnost smířila s faktem, že federální legislativa i exekutiva mají enormní moc, kterou neustále posilují.“⁹⁶ Stejný názor mají i státovědci Fergusson a Mc Henry.⁹⁷ Je ovšem třeba vidět, že soudní výklad ústavy po roce 1937 nemá význam pouze jako pasivní umožňovací expanze federální vlády, ale je i mocným aktivním činitelem, který vytváří doktríny, zdůvodňující nadvládu federální moci a zejména moci výkonné nad mocí soudní a zákonodárnou. Nejvyšší soud téměř zcela upouští od obrany práv jednotlivých států Unie a dojde-li ke střetu zájmů federace a států, rozhoduje v naprosté většině případů ve prospěch federace.⁹⁸

Právníci jmenovaní Rooseveltem po roce 1937 do Nejvyššího soudu byli jednoznačnými zastánci pragmatické právní filosofie a Nejvyšší soud se od té doby stává centrem praktického uplatňování právního pragmatismu.^{98a} Pragmatická právní filosofie nejenže se plně hlásí k centralismu, ale odmítá i podle ní přežilou teorii o dělbě státní moci, jak to pregnantně vyjádřil její zakladatel, soudce Nejvyššího soudu Oliver Wendell Holmes: „Nemyslím, že by Spojené státy zanikly, jestliže bychom ztratili naši (rozumí se Nejvyššího soudu) pravomoc prohlásit zákon Kongresu za neústavní. Myslím však, že by Unie byla ohrožena, jestliže bychom byli zbaveni práva prohlásit za neústavní zákony jednotlivých států.“⁹⁹ Protože ovšem takový přístup je evidentně v rozporu se zněním ústavy, přijal Nejvyšší soud doktrínu, vyjádřenou soudcem F. Frankfurtem, podle níž „smysl slov ústavy musí být záměrně vykládán jen ze zkušenosti.“¹⁰⁰

Hlavní sférou expanze, k níž dává Nejvyšší soud od té doby federální vládě zcela volnou cestu, se tak stává především oblast národního hospodářství. Soudci Vinson, Jackson a Rutledge razí dokonce názor, že ochrana

⁹⁶ Eugene V. Rostow, *The Sovereign Prerogative: The Supreme Court and the Quest for Law*, New Haven and London 1962, pp. 159, 160.

⁹⁷ Fergusson and McHenry, *The American Federal Government*, New York, Toronto, London 1947, pp. 106, 144, 340.

⁹⁸ K této problematice srov. E. S. Corwin, *Dissolving Structure of Our Constitutional Law*, *New Jersey Law Journal*, March 1946, LXIX.

^{98a} Mezi teoretickými východisky těchto soudců je však nutné dále diferencovat – pragmatická právní filosofie, resp. empirická právní sociologie totiž zdaleka nepředstavuje monolitní celek. Její zastánci se v podstatě dělí na dva směry: právní realisty a sociologickou školu, které se opět rozpadají do několika podskupin. Mezi představiteli právních realistů náležel zejména soudce Douglas, stoupenci sociologické školy byli soudci Cardozo a Stone.

⁹⁹ *Fortune Magazine* 38 (1948), p. 164.

¹⁰⁰ *National Mat. Ins. Co. v. Fidewater Transfer Co.* 337 U. S. 582, 646 (1949).

národního hospodářství ve federálním měřítku je nejvýznamnějším historickým posláním Nejvyššího soudu.¹⁰¹

Jakmile se podařilo Rooseveltovi Nejvyšší soud ovlivnit, projevil se nový, demokratický trend jeho rozhodovací činnosti i ve sféře ochrany občanských práv a svobod.¹⁰² Zatímco do roku 1937 se Nejvyšší soud řídil v otázce omezování svobody slova, tisku a svobody shromažďovací doktrínou *Clear and Present Danger*,¹⁰³ která v podstatě hlásá, že k omezení těchto svobod může státní moc přikročit jedině tehdy, jestliže z konkrétního případu jejich praktického užití plyne zjevné a bezprostřední nebezpečí pro stát, Rooseveltův Nejvyšší soud uplatnění této doktríny podstatně omezoval a posléze ji nahradil pozitivní doktrínou ochrany občanských práv, zvanou *Preferred Position Doctrine*. Tato doktrína¹⁰⁴ vyslovuje předem domněnku neústavnosti o každém zákonu omezujícím občanská práva a svobody. Za platnosti této doktríny podpořil Nejvyšší soud např. i členy KS USA v jejich snaze dokázat, že Komunistická strana neusiluje o násilné svržení vlády¹⁰⁵ a že účast a vystupování na komunistických shromážděních nelze posuzovat jako nezákonnou činnost.¹⁰⁶

Za Trumanovy vlády se ovšem její platnost dlouho neudržela (zanikla po smrti soudce Murphyho a Rutledge). V ovzduší protikomunistické hysterie přijal Trumanův Nejvyšší soud nejhorší doktrínu oklešťování demokratických práv a svobod, jakou kdy americké soudnictví znalo — tzv. *Bad Tendency Doctrine*, podle níž je třeba potlačovat jakékoli projevy, tiskoviny a shromáždění, kde se projevují „špatné tendence“. Nejasný pojem špatné tendence byl pak vykládán tak široce, že dával vládě možnost omezovat vše, co se jí zdálo nepohodlné. Teprve až Warrenův Nejvyšší soud se opět vrátil k předrooseveltovské doktríně *Clear and Present Danger*.¹⁰⁷

¹⁰¹ Podrobně k této problematice viz A. L. Humes, *Trend of Decisions Respecting Power of Congress to Regulate Interstate Commerce*; *American Bar Association Journal*, November 1940, XXVI.

¹⁰² Této problematice jsou převážně věnovány práce R. Cushmana, *Leading Constitutional Decisions*, New York 1940; článek P. Freunda, *The Supreme Court and Civil Liberties*, *Vanderbilt Law Review*, April 1951, IV; a článek Ch. Blacka mladšího, *Mr. Justice Black, The Supreme Court and the Bill of Rights*, *Harpers Magazine*, February 1961.

¹⁰³ Prvně byla formulována v rozhodnutí *Schenck v. United States* 249 U. S. 47 (1919).

¹⁰⁴ *Hague v. Committee for Industrial Organization* 307 U. S. 496 (1939). *Thomas v. Collins* U. S. 516 (1944).

¹⁰⁵ *Herndon v. Lowry*, 301 U. S. 242 (1937).

¹⁰⁶ *De Jonge v. Oregon* 299 U. S. 353 (1937).

¹⁰⁷ Stručnou charakteristiku obou zmíněných doktrín viz Fergusson and McHenry, *The American Federal Government*, New York 1947, p. 90.

Podrobný rozbor doktrín a judikatury Nejvyššího soudu USA za uplynulých cca

K progresivnímu zvratu v rozhodování Nejvyššího soudu došlo po roce 1937 i v otázce občanských práv černochů. I když v té době považoval Nejvyšší soud segregaci dále za platnou, začal nesmlouvavě požadovat rovnost při jejím uplatňování (tzv. doktrína *Separate but Equal*)¹⁰⁸ a kategoricky prohlašovat za neústavní jakékoli diskriminační tendence.

Z á v ě r

Hodnocení výsledků Rooseveltova boje o reformu Nejvyššího soudu USA skýtá v americké, a i v západoevropské literatuře velmi pestrý a rozmanitý obraz, jak již o tom bylo částečně výše hovořeno. Jedni autoři vidí pouze progresivní stránku Rooseveltových reformních snah,¹⁰⁹ jiní se opět přiklánějí k názoru, že důsledkem Rooseveltových bojů o soudní reformu bylo částečné oslabení moci Nejvyššího soudu ve státním životě USA. Někteří z těchto autorů však jdou ve svých závěrech mnohem dále a zdůrazňují, že „Rooseveltovou revolucí“ již navždy minuly velké dny Nejvyššího soudu, kdy působil jako superzákonodárce. Čelné místo mezi zastánci tohoto názoru zaujímá známý britský znalec ústavního práva USA profesor D. W. Brogan,¹¹⁰ a již citovaný profesor

20 let, pokud jde o práva a svobody občanů, obsahuje v jednotlivých člancích sborník *Civil Liberties — A Symposium*, University of Chicago Law Review XX, Chicago 1953.

K judikatuře, týkající se občanských práv v padesátých letech a vůbec k činnosti Nejvyššího soudu v této době, viz podrobně C. B. Swisher, *The Supreme Court in Modern Role*, New York 1965.

¹⁰⁸ Zásadní rozhodnutí rooseveltovského Nejvyššího soudu v této otázce bylo vyneseno v záležitosti *Missouri ex rel. Gaines v. Canada* 305 U. S. 337 (1938). Stát (Missouri) odmítl připustit černochoa Gainese na právnickou fakultu Missourijské university, kde studovali pouze bílí studenti. V Missouri samozřejmě neexistovala právnická fakulta pro černochy, ale státní zákon zde obsahoval ustanovení, podle něhož se stát zavazoval platit černochům výdaje, které jim vzniknou při studiu na vysokých školách ve vedlejších státech. Nejvyšší soud však vyslovil názor, že již tím je porušena doktrína *Separate but Equal*, protože rovné podmínky při oddělení ras by byly zajištěny pouze tehdy, kdyby ve státě existovala právnická fakulta rovněž pro černochy. Obdobná rozhodnutí podle tohoto precedentu vynesl Nejvyšší soud i v poválečné době (*Sipuel v. University of Oklahoma* 332 U. S. 631 [1948], *McLaurin v. Oklahoma State Regents* 339 U. S. 637 [1950], *Henderson v. United States* 339 U. S. 816 [1950]), ovšem vzhledem k celkovému oslabení jeho moci v politickém životě zůstala rozhodnutí na Jihu Spojených států v některých státech téměř nepovšimnuta. (Situace se však radikálně změnila po vydání zákonů o občanských právech, když již předtím odmítl Warrenův Nejvyšší soud aplikaci segregáčnických doktrín.)

¹⁰⁹ Viz C. B. Swisher, *The Supreme Court in Modern Role*, New York 1965, pp. 2–3, 28–30 a L. Pfeffer, *This Honorable Court*, New York 1965 (na mnoha místech svého obsáhlého díla, vycházejícího téměř jednoznačně z prorooseveltovských pozic).

¹¹⁰ D. W. Brogan, *Politics and Law in the United States*, Cambridge 1945, pp. 113–123.

E. V. Rostow. K jejich hodnocení se pak zčásti přiklání i naše stanovisko. Soudní soustava v čele s Nejvyšším soudem, původně rovnocenná protiva presidentu a Kongresu se skutečně stala od událostí roku 1937 značně závislou především na federální exekutivě. Vývoj Spojených států za uplynulých 30 let, a zejména stále rostoucí význam presidentského úřadu, ukazují, že zdaleka nešlo o závislost dočasnou, danou tím, že stávajícímu presidentovi se podařilo porazit reakční opozici v Nejvyšším soudu a dosadit na její místa své straníky. V době, kdy Rooseveltův boj o Nejvyšší soud probíhal a krátce po něm, zdál se být takový názor skutečně opodstatněný. Pozdější vývoj, který přinesl neadekvátní vzrůst presidentské moci, k němuž přispěla právě také „Rooseveltova revoluce“, však dokázal, že již tehdy nešlo pouze o boj konzervativních a progresivních sil, ale že tento boj měl také zčásti institucionální povahu (president versus Nejvyšší soud). Bylo by samozřejmě nesprávné nadneseně akcentovat první nebo druhou stránku těchto Rooseveltových reformních snah, jak k tomu mnohdy dochází; při konkrétním pohledu na judikaturu Nejvyššího soudu USA od roku 1937 je však nutné si uvědomit, že k zásadním změnám skutečně došlo. Rozhodující měrou k tomu přispěla radikální změna stanoviska samotného Nejvyššího soudu v mnoha základních otázkách politické a státní moci. Tím se posuzování některých nejzávažnějších ústavních problémů vůbec vymklo z rukou Nejvyššího soudu. Jsou to otázky týkající se pravomocí presidentu a Kongresu při řízení národního hospodářství, které se stalo samozřejmostí amerického státního života, do značné míry otázky vztahů federace a států — vzhledem k jednoznačnému federalizačnímu trendu Nejvyššího soudu — a vůbec také do značné míry otázky hranic pravomocí presidentu a Kongresu, jak je v základních rysech — s mnoha nejasnostmi a „bílými místy“ — vymezuje systémem dělby moci, doplněným zásadou „checks and balances“ Ústava USA. Nejde již dnes jen o to, že v těchto otázkách rozhoduje Nejvyšší soud USA téměř jednoznačně ve prospěch federální moci a především moci presidentské, ale jde především o to, že daleko méně o nich rozhoduje vůbec. Příčina je zřejmě v tom, že stranám (resp. jejich právním zástupcům) vystupujícím před soudy, jsou natolik známa stanoviska Nejvyššího soudu (byť odporující ústavnímu textu) dávající federální vládě, a zejména presidentovi, volnou ruku v řízení ekonomiky, financí, zahraniční a státní politiky vůbec, že většinou považují za neúčelné a zbytečné protahování věci, namítat eventuální neústavnost např. určitého zákonného zásahu federální moci, když již předem mohou téměř stoprocentně odhadnout, jak by Nejvyšší soud rozhodl. Ale i takový pohled — byť sám o sobě správný — by byl do určité míry jednostranný. Je nutné mít na zřeteli, že i když na jedné straně z posuzování Nejvyššího soudu vymizely některé zásadní mocenské otázky, přesunulo

se na druhé straně těžiště jeho rozhodovací činnosti do jiné oblasti, v níž dosáhlo daleko větší intenzity a progresivního významu než kdykoli před tím. Jde o oblast občanských práv a svobod, v níž nynější Warrenův Nejvyšší soud (navazující na pokrokové tradice rooseveltovského Nejvyššího soudu) razí cestu velmi progresivním doktrínám. V tomto směru se naopak dnes opět někdy hovoří o částečné renesanci moci a postavení Nejvyššího soudu USA v americkém státním životě.¹¹¹ Nakolik však jde přitom pouze o odlesk celkového trendu federální výkonné moci, který začal být prosazován Johnem Fitzgeraldem Kennedym a nebyl dosud v této oblasti jeho nástupcem oficiálně zabrzděn, zůstává otevřenou problematikou. Uspokojivou odpověď dá až další vývoj.

Nesporné ovšem je, že i v oblasti ochrany občanských práv a svobod se projevuje částečné oslabení mocenského postavení Nejvyššího soudu, neboť mnohá jeho rozhodnutí nejsou zejména v praxi jednotlivých států respektována. Právem je proto možné konstatovat, že tendence „aby Nejvyšší soud usnadňoval současné vládě cestu“ byla Rooseveltem v jeho reformních snahách přexponována a měla v pozdějším vývoji některé negativní následky, především pokud jde o význam a váhu rozhodnutí Nejvyššího soudu USA vůbec a pokud jde o postavení Nejvyššího soudu USA jako třetí vyvažující složky státní moci zvláště.

Ústavní soudnictví představuje ve státním životě velmi významnou záruku zákonnosti, jejíž cena nebyla dosud, zejména v naší literatuře, náležitě — z hlediska své důležitosti pro funkci socialistické státní moci — zvažována. Nejvyšší soud (a soudní soustava vůbec) jako vrcholný nositel této prerogativy (v podmínkách USA) představuje vždy mocensky nejslabší článek v soustavě státních mocí. Proto je snáze přístupný tlaku ostatních mocí, z nichž nejsilnější je v daných podmínkách exekutiva. I když k tomuto tlaku dochází v zájmu pokrokových sil, jak tomu bylo bezesporu v Rooseveltově éře, přináší však téměř vždy uvedené snahy — z hlediska dlouhodobé perspektivy vývoje vzájemných vztahů nejvyšších orgánů státní moci — nepříznivé důsledky. V tomto směru má proto analýza popisovaného politického a institucionálního konfliktu širší ústavně-právní význam.

¹¹¹ Viz zejména Charles Warren, *The Supreme Court in United States History*, Boston 1960.

The Fight for the Reform of the U. S. Supreme Court and its Importance for the Constitutional Law of the United States

Josef Blahož

Summary

The era of the Thirties was most crucial for the modern constitutional history of the United States. During the Roosevelt's New Deal — there came the most vigorous constitutional conflict between the President and the U. S. Supreme Court. The forces of progressivism and reformism rallied behind Franklin Delano Roosevelt attempted to the utmost to assert the J. M. Keynes's principles of controlled economy and clashed with the extreme conservative and reactionary group at that time represented in the governing bodies by a majority of the Justices and many senators and congressmen. These were only concerned with preserving in the U. S. A. the economical, political and legal order as it developed in the years before the turn of the century and in the first twenty years of the present century. In the years 1934—1936 the Supreme Court began to scrutinize some of the Roosevelt's New Deal enactments and decided that these were unconstitutional and void. Roosevelt was re-elected in 1936 and the following year he proposed a bill which would have the effect of increasing the Court's membership sufficiently to provide a majority of liberal minded Justices (under the pretext that the average age of Justices was high) and thus would practically invalidate the Supreme Court as one of the counterbalancing agents of the federal government. But his project found a vigorous criticism not only among the diehards but it was disliked even by liberal and leftist groups, by progressive scientists and journalists who had endorsed the President and his policies up till now. They feared — not without reason — that the executive power of the President would no more be subject to the restraints imposed by the Supreme Court and might well turn towards dictatorship. After a bitter struggle in Congress, the bill never went through, however this great Court battle left a permanent mark upon the American constitutional life. The Court's rulings began to show an important more liberal trend in favor of the President and partly Congress too. Thus the decisions on some most important constitutional questions in fact, got out of the hand of the Supreme Court. The power of the President and that of the Congress to control national economy, the relations between the national and state governments (especially the safeguards of the rights of states) and in general questions as to the limits of constitutional powers held by the executive and the legislature were the principal questions. The outcome of the battle which the President waged for the reform of the Supreme Court and the work of the Supreme Court itself during the last thirty years seem to confirm the following hypothesis: this was by far not a battle between progressive and conservative forces wherein afterwards the matter were restored to *status quo ante*, but that this conflict also had a prominent institutional character.

Roosevelt's "constitutional revolution" made possible an unusual aggrandizement of the power of the federal government (in the first place of the executive power) in all fields of the politic and public life. On the other hand it exerted a beneficial influence on the work of the U. S. Supreme Court in the sphere of civil rights and liberties and brought about the formulation of many progressive constitutional doctrines.

Translation F. Jungwirth